

Lagutskottets betänkande

1983/84: 36

om förslag till lag om företagshypotek m. m. (prop. 1983/84: 128)

Ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 1983/84: 128, i vilken regeringen (justitiedepartementet) efter hörande av lagrådet föreslår riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till lag om företagshypotek m. m., samt de med anledning av propositionen väckta motionerna 1983/84: 2746 och 2747. Vidare behandlar utskottet de under allmänna motions-tiden 1983 väckta motionerna 1982/83: 377, 1223 och 1590 yrkande I samt den under allmänna motionstiden 1984 väckta motionen 1983/84: 2193.

Beträffande frågan om var en central inskrivningsmyndighet för företagsinteckningar skall lokaliseras har lagutskottet inhämtat yttrande från arbetsmarknadsutskottet. Ytrandet har fogats till betänkandet som *bilaga 2*. Synpunkter på denna fråga har också lämnats i skrivelser från patent- och registreringsverket, länsstyrelsen i Västernorrlands län samt lagmanen i Luleå tingsrätt.

Vid en hearing i Karlstad har utskottet inhämtat synpunkter på motion 1590 yrkande I från företrädare för banker, kronofogdemyndigheten, utvecklingsfonden, advokater och företagare.

Sammanfattning

Regeringen föreslår i propositionen att 1966 års lag om företagsinteckning ersätts av en ny lag om företagshypotek. Syftet med den nya lagen är att göra företagshypoteket till en bättre och mer användbar säkerhetsrätt än den hittillsvarande företagsinteckningen. Bland nyheterna märks att alla näringsidkare blir inteckningsberättigade och att alla näringsidkare får tillgång till rikstäckande inteckningar. Utskottet tillstyrker dessa förslag. Utskottet tillstyrker också att handläggningen av ärenden om företagsinteckning i fortsättningen skall ske med hjälp av automatisk databehandling vid en för hela riket gemensam inskrivningsmyndighet. Ett förslag i en c-motion om bibehållande av en inskrivningsmyndighet i varje län avstyrks följaktligen av utskottet.

Enligt propositionen bör den nya centrala inskrivningsmyndigheten förläggas till Malmö. I motioner förordas en förläggning till Luleå resp. Sundsvall. Arbetsmarknadsutskottet har i infortrat yttrande utan att peka ut någon särskild ort angett att lokaliseringen bör ske i enlighet med de riktlinjer för decentralisering av statlig verksamhet som en enig riksdag ställt sig bakom. Lagutskottet tillstyrker en lokalisering till Malmö. Två

c-ledamöter och en s-ledamot har reserverat sig för att myndigheten förläggas till Sundsvall.

I betänkandet tillstyrker utskottet vidare ett förslag i propositionen om införandet av ett inskrivningsrättsligt institut som gör det möjligt för en fastighetsägare att rättsligt skilja en fastighet från dess industritillbehör. Däremot avstyrker utskottet ett förslag i en motion (m) om en översyn av förmånsrättsordningen vid konkurs, syftande till att företagshypotek skall ges en sämre förmånsrätt än fordran på lön eller pension (löneprivilegiet). Utskottet anser att en sådan ordning skulle allvarligt försämma företagshypotekets kreditvärde. Ledamöterna från moderata samlingspartiet har reserverat sig för bifall till motionen. Slutligen avstyrker utskottet en c-motion med hänsyn till att däri upptagna frågor om snabbare registrering av företag och om företagarbevis redan är föremål för utredning.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen (justitiedepartementet) att riksdagen skall anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om företagshypotek,
 2. lag om införande av lagen om företagshypotek,
 3. lag om ändring i jordabalken,
 4. lag om ändring i konkurslagen (1921: 225),
 5. lag om ändring i utsökningsbalken,
 6. lag om ändring i föräldrabalken,
 7. lag om ändring i ärvdabalken,
 8. lag om ändring i förmånsrättslagen (1970: 979),
 9. lag om ändring i lagen (1845: 50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva,
 10. lag om ändring i lagen (1927: 85) om dödande av förkommen handling,
 11. lag om ändring i lagen (1941: 416) om arvsskatt och gåvoskatt,
 12. lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808),
 13. lag om ändring i lagen (1978: 882) om säkerhet för skattefordringar m. m.,
 14. lag om ändring i lagen (1981: 775) om införande av utsökningsbalken,
 15. lag om ändring i lagen (1970: 995) om införande av nya jordabalken.
- Över lagförslagen 1–14 har lagrådet yttrat sig.
Lagförslagen har tagits in i *bilaga 1*.

Motionerna

I. Under allmänna motionstiden 1983 väckta motioner

Motion 1982/83:377 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som påskyndar registrering av företag och att företagarbevis utfärdas i enlighet med motionens förslag.

Motion 1982/83:1223 av Bengt Kindbom (c) och Gösta Andersson (c) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen låter utreda ett alternativ med bibehållande av en inskrivningsmyndighet för företagsinteckningar i varje län.

Motion 1982/83:1590 av Ulf Adelson m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av förmånsrättsordningen vid konkurs.

Yrkande 2 i motionen har utskottet behandlat i betänkandet LU 1982/83:36.

II. Under allmänna motionstiden 1984 väckt motion

Motion 1983/84:2193 av Martin Olsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att den planerade registermyndigheten för företagsinteckningar bör knytas till Sundsvalls tingsrätt.

III. Med anledning av propositionen väckta motioner

Motion 1983/84:2746 av Sten-Ove Sundström (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om lokalisering av den nya centrala inskrivningsmyndigheten till Luleå.

Motion 1983/84:2747 av Martin Segerstedt m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den centrala inskrivningsmyndigheten för ärenden om företagsinteckning bör lokaliseras till Sundsvall.

Utskottet

Inledning

Gällande bestämmelser om företagsinteckning finns i lagen (1966:454) om företagsinteckning. Enligt lagen meddelas en företagsinteckning i en näringsidkares verksamhet till säkerhet för en fordran. Utmärkande för företagsinteckningen är att den medför en förmånsrätt om det sker en utmätning hos näringsidkaren eller denne försätts i konkurs.

År 1972 tillkallades utredningen (Ju 1972:12) angående företagsinteckning för att se över nämnda lag. Utredningen avlämnade 1973 och 1975 delbetänkanden med förslag om företagsinteckningar och vissa indelningsändringar och om förmånsrätt för företagsinteckningar, vilka förslag ledde till lagstiftning år 1973 resp. år 1975. Utredningen avgav i november 1981 sitt slutbetänkande (SOU 1981:76) Företagshypotek.

Betänkandet har remissbehandlats. Vid remissbehandlingen fick utredningens olika förslag ett positivt mottagande, och de har lagts till grund för förslagen i propositionen.

I det följande behandlar utskottet propositionen jämte därtill anknutna motioner. Vidare behandlar utskottet en motion som tar upp frågan om förmånsrätt för företagshypotek samt en motion rörande handelsregister och företagarbevis.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till lag om företagshypotek som skall ersätta 1966 års lag om företagsinteckning. Med företagshypotek avses en säkerhetsrätt som grundar sig på en företagsinteckning. Vidare läggs fram förslag till följändringar i ett flertal olika lagar.

Syftet med den nya lagen anges vara att göra företagshypoteket till en bättre säkerhetsrätt än den hittillsvarande företagsinteckningen. I den nya lagen görs en anpassning till jordabalkens panträttskonstruktion. Bland nyheterna märks vidare att alla näringsidkare blir inteckningsberättigade. Även den som står i begrepp att starta en näringsverksamhet får en rätt att ta ut företagsinteckningar i verksamheten. Det nuvarande kravet på driftsbevis har därför kunnat slopas.

Andra nyheter är att alla näringsidkare nu får tillgång till rikstäckande inteckningar och att ärenden om företagsinteckning i fortsättningen skall handläggas av en för hela riket gemensam inskrivningsmyndighet. Handläggningen kommer att ske med hjälp av automatisk databehandling. I propositionen anges att den centrala inskrivningsmyndigheten avses bli förlagd till Malmö.

Propositionen innehåller också ett förslag till ändring i jordabalken. Förslaget innebär att det införs ett nytt inskrivningsrättsligt institut som gör det möjligt för en fastighetsägare dels att rättsligt skilja en fastighet från dess industritillhörighet, dels att återföre en fastighet med sådan egendom. Härigenom tillgodoses ett tidigare framställt önskemål från riksdagens sida.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1986.

Allmänna synpunkter

Företagsinteckningen har ett betydligt bättre kreditvärde än motsvarande äldre inteckningsinstitut (förlagsinteckning, inteckning i jordbruksinventarier m. fl.) och har därför kommit till stor användning. Särskilt under senare år har säkerheter i form av företagsinteckning fått en alltmer framträdande plats. Av propositionen framgår att det totala antalet företagsintecknade fordringar år 1980 uppgick till drygt 80 miljarder kronor, varav drygt 13 miljarder kronor utgjorde under 1980 beviljade inteckningar.

En viktig orsak till den ökade användningen av företagsinteckning under senare år torde vara att företagsinteckningen – alltsedan den genom 1975

års reform flyttades i förmånsrättshänseende fram före löneprivilegiet – ansetts ha ett mycket gott kreditvärde. Stor betydelse torde också den omständigheten ha haft att mindre och medelstora företag ofta har svårigheter att ställa någon annan kreditsäkerhet än företagsinteckningar. Vidare torde det förhållandet ha inverkat att panträtt i fastigheter under senare år regionalt minskat i betydelse. I synnerhet gäller det i fråga om industrifastigheter. I vissa delar av landet har det nämligen visat sig svårt och ibland omöjligt att sälja en industrifastighet vid nedläggning av ett företag. Fastighetspanter kan därför många gånger inte tillmätas någon större betydelse som kreditsäkerhet vid företagskrediter.

Den positiva utvecklingen av företagsinteckningsinstitutet har skett trots att det nuvarande systemet har betydande brister. Det förhållandet att inteckning för andra näringsidkare än aktiebolag kan meddelas endast i ett län eller i en eller flera kommuner i samma län har fört med sig problem. För en kreditgivare kan det vara kostsamt och tidsödande att behöva hantera ett flertal inteckningar i olika län för kredit till en och samma kredittagare när denne driver verksamhet som är spridd över flera län, t. ex. i form av en detaljhandelskedja. Vidare kan, om en inteckning är begränsad till ett visst område, hela värdet av säkerheten ryckas undan för kreditgivaren om den intecknade verksamheten flyttas till annat område. Härtill kommer att med ett regionaliserat system betydande problem uppkommer vid olika administrativa indelningsändringar.

En annan betydande nackdel med det nuvarande systemet är att det inte omfattar alla näringsidkare. Enligt gällande rätt kan företagsinteckning meddelas endast i näringsverksamhet som utövas av en näringsidkare som skulle ha varit bokföringsskyldig enligt 1929 års bokföringslag om den alltså hade varit i kraft. Vid ett flertal tillfällen har i riksdagen väckts motioner med yrkanden om att företagsinteckning skall kunna användas också av trädgårdsodlare, mjölkuppfödare, fiskare, renskötande samer m. fl.

Som en annan nackdel med den nuvarande lagstiftningen kan också nämnas de problem som uppkommer vid utfärdandet av s. k. driftsbevis till styrkande av att den som har medgett inteckningen driver sådan näringsverksamhet som avses i medgivandet. Med anledning av en motion uttalade sig riksdagen år 1977 (LU 1976/77: 18) för en översyn av reglerna om driftsbevis.

Mot bakgrund av det anförda finner utskottet det tillfredsställande att förslag nu läggs fram som innebär en förstärkning av den säkerhetsrätt som företagsinteckning utgör och en välbehövlig modernisering av regelsystemet. Att företagshypoteksinstitutet anpassas till det panträttsliga regelsystemet i JB kommer att medföra betydande hanteringsmässiga fördelar. Genom att alla inteckningar i princip blir rikstäckande samtidigt som regionalt begränsade inteckningar förbjuds kommer man till rätta med de problem som de regionala och lokala inteckningarna vållar i dag. Till följd

härav torde förtroendet för företagshypoteket som en god säkerhet komma att öka betydligt. Andra fördelar med den nu föreslagna ordningen är att varje näringsidkare ges en rätt till företagsinteckning i sin verksamhet. En sådan rätt tillkommer en näringsidkare även om han vid inteckningstillfället ännu inte påbörjat verksamheten. Att också en blivande näringsidkare kan ta ut företagsinteckningar torde öka kreditmöjligheterna i initialskedet och följaktligen vara av väsentlig betydelse för den som skall starta ett företag. Härtill kommer att med en sådan ordning det nuvarande kravet på driftsbevis kan slopas.

Att samtliga näringsidkare nu blir inteckningsberättigade innebär inte att alla näringsidkare också i praktiken kan utnyttja den nya förmånen. Sålunda ger de särskilda förhållandena inom fiskerinäringen upphov till problem. Ofta används inom denna näring partrederiet som företagsform. Partrederiet är emellertid, såsom utredningen påvisat, mindre ändamålsenligt då det gäller att utnyttja företagshypotek som kreditsäkerhet. Problemet förstärks av att man inom fiskerinäringen dessutom ofta arbetar i fiskelag som inte behöver vara identiska med partrederiet. Ett fiskelag kan bestå av både partredare och andra. Om företagshypoteket skall få praktisk betydelse för gemensamt verksamma fiskare torde det, såsom framhålls i propositionen, i allmänhet bli nödvändigt för fiskarna att välja en annan företagsform, t. ex. bolag eller förening.

Ett annat exempel på näringsidkare för vilka det kan komma att bli vanskligt att utnyttja rätten till företagsinteckning är renskötande samer. Enligt 1971 års rennäringslag drivs renskötelsen för de renägande samernas räkning av samebyn, som är en för ändamålet bildad samfällighet vilken efter registrering har rättskapacitet. Svårigheterna för samerna hänger bl. a. samman med att det mellan de renskötande samerna och samebyn synes råda en sådan rörelsegemenskap att den samlade verksamheten endast kommer att kunna intecknas som en enhet för sig. En särskild utredning, utredningen (Jo 1979:08) om rennäringens ekonomiska förhållanden, har i uppdrag att se över rennäringens ekonomiska förhållanden. Departementschefen anser att det i avvaktan på resultatet av utredningen inte föreligger skäl att överväga några särregler för de renskötande samerna i den nya lagen om företagshypotek. Utskottet kan ansluta sig till denna uppfattning. Utskottet vill emellertid stryka under vikten av att de renskötande samernas behov av kreditsäkerheter kan bli tillgodosett.

Inskrivningsväsendets organisation

Ärenden om företagsinteckning handläggs enligt gällande rätt av en inskrivningsmyndighet i varje län. Handläggningen sker manuellt.

I propositionen föreslås att handläggningen av ärenden om företagsinteckning förläggs till en central inskrivningsmyndighet (CIM), där inskrivningen sker med hjälp av automatisk databehandling.

Motionärerna i motion 1223 framhåller att en centralisering av inskriv-

ningsväsendet till en enda myndighet kommer att allvarligt försämra kontakterna mellan allmänheten och inskrivningsmyndigheten. Med hänsyn till att ADB-tekniken medger decentraliserade lösningar bör enligt motionärerna prövas ett alternativ med bibehållandet av en inskrivningsmyndighet i varje län.

Utskottet kan instämma i motionärernas påstående att det i och för sig är tekniskt möjligt att inrätta ett centralt ADB-register och att samtidigt ha kvar ett regionalt inskrivningsväsende. En sådan ordning skulle emellertid föra med sig betydande praktiska svårigheter och komplicerade lagtekniska lösningar. Som framgår av propositionen har utredningen efter en ingående analys av olika alternativ funnit att en förutsättning för att alla näringsidkare skall kunna ges rätt till riksinteckning är att en CIM inrättas. För ett sådant inrättande talar också enligt departementschefen rationaliseringssynpunkter och rättssäkerhetsskäl. Det bör vidare påpekas att en centralisering inte, såsom motionärerna hävdar, kommer att försämra allmänhetens service. Personliga besök på inskrivningsmyndigheten är redan i dag sällsynta. Telefonsamtal kan ske lika bra till en central inskrivningsmyndighet som till en länsmyndighet. Härtill kommer att man genom en centralisering uppnår den fördelen att det är möjligt att med ett enda telefonsamtal undersöka en viss näringsidkares totala inteckningsbelastning.

På anförda skäl tillstyrker utskottet att en CIM inrättas och avstyrker följaktligen bifall till motion 1223.

Lokalisering av en central inskrivningsmyndighet

Utredningen om företagsinteckning avstod från att föreslå någon särskild plats för CIM:s lokalisering. Utredningen betonade dock att en förläggning till Stockholms tingsrätt torde ställa sig billigast, eftersom man där har betydligt fler upplägg och handlägger betydligt fler ärenden angående företagsinteckning än vid någon annan inskrivningsmyndighet. Därmed har man också den största personalen för handläggning av sådana ärenden.

Regeringen uppdrog i december 1982 åt domstolsverket att i samarbete med statskontoret utreda de tekniska och organisatoriska frågor som föranleds av ett genomförande av utredningens förslag. I uppdraget ingick förutsättningen att CIM skulle förläggas till Stockholms tingsrätt och att den nya lagstiftningen och det nya systemet skulle kunna börja tillämpas den 1 januari 1985. Arbetsgruppen redovisade i september 1983 resultatet av sitt arbete i en rapport med titeln Företagsinteckningar – handläggning med datorstöd. I rapporten övervägdes bl. a. den lämpligaste tidpunkten för att samtidigt genomföra lagändringen, organisationsförändringen och datorstödet. Med hänsyn till den nödvändiga tidsåtgången för att genomföra omläggningen och med särskild hänsyn till de höga säkerhetskrav som ställs på ett företagsinteckningsregister med rättsverkan framhölls att om-

läggningen kunde ske först den 1 juli 1985. I rapporten fanns även en plan för hur den fortsatta utredningen av datorstödet borde bedrivas.

I en den 15 september 1983 daterad lagrådsremiss med förslag till lag om företagshypotek m. m. angavs att både personalpolitiska och statsfinansiella synpunkter talade för att den centrala inskrivningsmyndigheten anknyts till Stockholms tingsrätt. Departementschefen förklarade att han för egen del ansåg att en sådan lösning var den lämpligaste (se prop. s. 40).

Domstolsverket fick den 22 december 1983 regeringens uppdrag att i samarbete med statskontoret fortsätta utredningsarbetet med systemkonstruktion av datorstödet vid handläggningen av ärenden om företagsinteckning. Myndigheterna skulle också fortsätta utredningen av de tekniska och organisatoriska frågor samt frågor rörande lokalplanering som föranleds av ett genomförande av ADB-stödet. I uppdraget angavs att myndigheterna i sitt uppdrag skall utgå ifrån att CIM förläggs till Malmö tingsrätt samt att en lägesrapport för projektet skulle redovisas senast den 30 april 1984.

I 1984 års budgetproposition (bil. 4) anfördes att förslaget om den nya lagstiftningen om företagshypotek, som var föremål för lagrådets granskning, förutsatte att en central ADB-stödd registermyndighet inrättades. Avsikten angavs vara att denna skulle förläggas till Malmö tingsrätt.

I förslaget till lag om företagshypotek anges i 4 kap. 2 § att regeringen bestämmer vilken myndighet som skall vara inskrivningsmyndighet. När det gäller lokaliseringen anfördes i slutprotokollet (s. 132) att det vid en samlad bedömning, där de regionalpolitiska och sysselsättningsmässiga aspekterna har getts ökad tyngd, befunnits att övervägande skäl talar för en förläggning till Malmö.

I propositionen framhålls även att arbetet med de tekniska och organisatoriska frågor som har föranletts av detta lagstiftningsärende har visat att det knappast är möjligt att låta den föreslagna lagen träda i kraft som ursprungligen var tänkt under år 1985. Med hänvisning härtill förordas den 1 januari 1986 som tidpunkt för ikraftträdandet.

Frågan om lokaliseringen av CIM har tagits upp i en motion från den allmänna motionstiden och i två motioner föranledda av propositionen. I motion 2193 (c) framhålls att det från regionalpolitisk synpunkt är glädjande att man kommit fram till att inskrivningsmyndigheten kan läggas vid annan tingsrätt än den i Stockholm. Däremot är enligt motionären förslaget om en lokalisering av CIM till Malmö förvånande och anmärkningsvärt från allmänna regionalpolitiska synpunkter. I stället förordas att CIM knyts till Sundsvalls tingsrätt. Som skäl härför anfördes bl. a. att patentverkets bolagsbyrå är verksam i Sundsvall, att kommunen har en omfattande dataverksamhet samt att det förutom tingsrätt också finns hovrätt och kammarrätt i Sundsvall. I motionen hänvisas också till det stora behovet av nya arbetstillfällen i kommunen.

Att den nya myndigheten bör lokaliseras till Sundsvall hävdas även i

motion 2747 (s). Motionärerna pekar på de samordningsvinster som kan göras med patentverkets bolagsbyrå samt hänvisar till den juridiska och datatekniska kompetens som finns i Sundsvall. I motionen hänvisas även till den successiva förlust av arbetstillfällena som har kunnat noteras i kommunen under senare år varav en inte obetydlig del faller på den statliga sektorn.

I motion 2746 (s) föreslås mot bakgrund av riksdagens regionalpolitiska uttalanden att det vid prövningen av den nya myndighetens lokalisering bör övervägas en förläggning till Luleå. Motionären hänvisar bl. a. till att kommunen drabbats av stora förluster av arbetstillfällena inom industrin under det senaste decenniet samt att Norrbotten har den utan jämförelse största arbetslösheten i landet.

Yttranden angående lokaliseringen har inkommit från länsstyrelsen i Västernorrlands län och patent- och registreringsverket. I yttrandena uttalar sig myndigheterna för en lokalisering av inskrivningsmyndigheten till Sundsvall. För en närmare redogörelse över innehållet i yttrandena hänvisas till arbetsmarknadsutskottets yttrande (se bilaga 2).

Lagmannen i Luleå tingsrätt har i skrivelse anfört att tingsrätten gärna skulle se att den nya inskrivningsmyndigheten placerades i Luleå.

Arbetsmarknadsutskottet anför i sitt yttrande att det är viktigt att statsmakterna tar till vara varje möjlighet att vid beslut om lokalisering av statlig verksamhet främja en bättre regional balans. Arbetsmarknadsutskottet erinrar om att statsmakterna betonat att det måste finnas starka skäl för att lokalisera ny statlig verksamhet till Stockholmsregionen. Vidare hänvisar arbetsmarknadsutskottet till 1982 års regionalpolitiska beslut enligt vilket lokaliseringen av statlig verksamhet skall ske enligt prioriteringsordningen 1. skogslänen, 2. sydöstra Sverige och 3. Sjuhäradsbygden. Enligt arbetsmarknadsutskottet fordras mycket starka skäl för att dessa principer skall frångås. Med utgångspunkt i de intressen som arbetsmarknadsutskottet har att företräda bör lokaliseringen enligt utskottet ske i enlighet med de prioriteringar som riksdagen tidigare ställt sig bakom. Arbetsmarknadsutskottet avstår från att peka ut någon särskild ort som mest lämplig för en förläggning av CIM utan anför att det bör ankomma på lagutskottet att enligt de riktlinjer som arbetsmarknadsutskottet angivit ta slutlig ställning i lokaliseringsfrågan.

Domstolsverket och statskontoret har den 30 april 1984 avlämnat sin lägesrapport (se ovan s. 8). Lägesrapporten avses bilda underlag för ett ställningstagande vid halvårsskiftet 1984 av regeringen till förslag till plan för fortsatt systemkonstruktion, anskaffning av ADB-utrustning, medelsttilldelning, personalrekrytering, lokalplanering samt för omläggning av inskrivningsböcker. I rapporten redovisas det fortsatta arbetet med systemkonstruktion, med vissa andra organisatoriska och tekniska frågor samt frågor rörande lokalplanering. Vidare redovisas ett förslag till plan för fortsatt arbete inom projektet. En ny lägesrapport avses bli avlämnad

senast den 1 juli 1985. Av lägesrapporten framgår bl. a. att en lokalisering till Malmö beaktas vid den pågående lokalplaneringen för ombyggnad och renovering inom Malmö rådhus. Det har därvid visat sig möjligt att bereda plats för företagsinteckningsverksamheten i rådhuset, varigenom den fördelen uppnås att inskrivningsverksamheten för fastigheter och företag placeras i anslutning till varandra. Vidare framgår att personal från Malmö tingsrätt numera deltar i projektet. Enligt lägesrapporten har totalkostnaden för projektet ökat från 8,969 milj. kr. till 9,364 milj. kr., vilket bl. a. sammanhänger med omlokaliseringen till Malmö.

Lagutskottet konstaterar för sin del att det regionalpolitiska beslutet varit väl känt för regeringen, och utskottet utgår från att det beaktats vid prövningen av till vilken ort den nya inskrivningsmyndigheten för företagsinteckningar skall förläggas. Vid den omprövning av lokaliseringsfrågan som skett efter det lagrådsremissen avlämnades har regeringen funnit att de regionalpolitiska och sysselsättningsmässiga aspekterna har sådan tyngd att myndigheten bör i enlighet med riksdagens uttalanden förläggas utanför Stockholmsregionen. Regeringen har därefter vid sin övergripande bedömning av frågan, med beaktande av statsfinansiella, personalpolitiska, lokalmässiga, regionalpolitiska och sysselsättningsmässiga aspekter, funnit att inskrivningsmyndigheten bör förläggas till Malmö. Utskottet har för sin del inte funnit skäl föreligga att frångå regeringens beslut. Utskottet vill tillägga att förslaget till ny lag om företagshypotek är en angelägen reform. Om man nu på nytt skulle börja utreda förlägningsfrågan eventuellt med en anknytning till myndighet utanför domstolsväsendet är det uppenbart att ikraftträdandet av reformen skulle behöva skjutas ytterligare på framtiden och att kostnaderna skulle öka ytterligare.

På anförda skäl avstyrker utskottet bifall till motionerna 2193, 2746 och 2747.

Industritillbehör

Till en fastighet som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet hör, enligt regler i 2 kap. jordabalken (JB), utom vad som normalt hör till fastigheter också maskiner och annan utrustning som tillförts fastigheten för att användas i verksamheten på denna (industritillbehör). Fordon, kontorsutrustning och handverktyg faller dock utanför tillbehörskretsen. Överlåts ett industritillbehör gäller inte överlåtelsen mot tredje man förrän föremålet skiljts från fastigheten på sådant sätt att det inte längre kan anses höra till denna.

En näringsidkare som äger den industrifastighet på vilken han driver sin rörelse kan inte särskilt belåna industritillbehören och låta dem utgöra föremål för företagsinteckning. Detta förhållande har med den försämrade ekonomiska konjunkturen under senare år fört med sig problem för ägarna av industrifastigheter. Inte sällan behöver en näringsidkare frigöra kapital genom att frånhända sig sin industrifastighet utan att för den skull upphöra

att driva rörelsen där. Han hyr i fortsättningen fastigheten av köparen. I sådana fall lägger reglerna om industritillbehör hinder i vägen för en rationell belåning av verksamheten.

Nu angivna problem togs upp i en under allmänna motionstiden 1979 väckt motion vari begärdes en utredning syftande till en ändring i JB:s regler om industritillbehör. På begäran av lagutskottet (LU 1979/80:9) hemställde riksdagen att motionen jämte utskottets betänkande skulle överlämnas till utredningen angående företagsinteckning för att tas under övervägande vid fullgörande av utredningens uppdrag. Utredningen har i sitt ovan redovisade betänkande lagt fram förslag till lösning av frågan.

På grundval av utredningens förslag föreslås i propositionen att ett nytt inskrivningsrättsligt institut införs (24 kap. JB) som gör det möjligt för en fastighetsägare dels att rättsligt skilja en fastighet från dess industritillbehör, dels att rättsligt återförena fastigheten med sådan egendom. Som förutsättning för att särskiljande av tillbehören skall tillåtas krävs att samtliga innehavare av pantbrev i industrifastigheten lämnar sitt medgivande till åtgärden. På motsvarande sätt krävs för en återförening av fastigheten och industritillbehören medgivande från samtliga som har företagshypotek som omfattar tillbehören.

Enligt utskottets mening är det tillfredsställande att problemen med industritillbehören nu får sin lösning. Genom att tillbehören tillåts växla status mellan lös egendom och fastighetstillbehör uppnås en betydande flexibilitet, vilket kan förmodas få en avsevärd betydelse för näringslivets kreditmöjligheter. Som framhålls i propositionen ökar det föreslagna systemet möjligheterna att på ett smidigt sätt anpassa säkerhetskombinationerna efter förhållandena i det enskilda fallet. Visserligen kan från principiella synpunkter inte anses invändningsfritt att helt överlåta åt parterna i ett kreditförhållande att själva avgöra om viss egendom skall betraktas som fast eller lös. Förändringen av egendomens natur skall emellertid genomföras under myndighets medverkan och kontroll, och den blir öppet redovisad i offentligt register. Med hänsyn härtill och då en förändring av egendomens natur får vidtas endast med berörda borgenärers samtycke kan utskottet inte finna att några avgörande skäl kan anföras mot det föreslagna nya inskrivningsrättsliga institutet. Utskottet tillstyrker förslaget.

Förmånsrätt för företagshypotek

I konkurs sker utdelning till borgenärerna av boets medel i en viss ordning, den s. k. förmånsrättsordningen. Bestämmelser om i vilken ordning olika fordringar skall betalas finns i 1970 års förmånsrättslag (FRL). FRL skiljer mellan särskilda och allmänna förmånsrätter. De särskilda förmånsrätterna belastar endast viss egendom och har i princip förmånsrätt före de allmänna förmånsrätterna. Särskild förmånsrätt följer bl. a. med fastighets- och företagsinteckning. De allmänna förmånsrätterna

avser all egendom som ingår i gäldenärens konkursbo. Bästa rätt tillkommer vissa fordringar, som står de egentliga konkurskostnaderna nära. Därefter har fordran på skatt och allmän avgift förmånsrätt – det s. k. skatteprivilegiet. Slutligen har arbetstagare allmän förmånsrätt i arbetsgivarens konkurs för sin fordran på lön eller pension, det s. k. löneprivilegiet.

Fordringar utan förmånsrätt, dvs. oprioriterade fordringar, har inbördes lika rätt. Det innebär att varje oprioriterad fordran får betalt i förhållande till fordringsbeloppets storlek.

Den statliga lönegarantin vid konkurs trädde i kraft den 1 januari 1971. Den innebär i korthet att staten svarar för betalning av arbetstagarens lönefordran hos arbetsgivare som har försatts i konkurs. I fråga om utbetalt belopp inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären. Lönegarantin finansieras genom arbetsgivaravgifter.

Propositionen innehåller förslag till vissa ändringar i FRL. Ändringarna som är föranledda av förslaget till lag om företagshypotek är endast av redaktionell natur. Utskottet tillstyrker förslaget.

I motion 1590 (m) begärs en översyn av förmånsrättsordningen vid konkurs. Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1982/83: 1588. I den motionen anføres att praxis inom konkursförvaltning har utvecklats så att konkursförvaltarna driver konkursföretagen vidare med hjälp av statlig lönegaranti bl. a. för att stärka företagsinteckningshavarnas ställning. Syftet med den föreslagna översynen anges vara att åstadkomma en ökad samverkan mellan samtliga intressenter i ett företag redan innan en konkursituation har inträtt. Vid översynen bör övervägas att ändra förmånsrätten för företagsinteckning i förhållande till förmånsrätten för den statliga lönegarantin så att den senare ges en bättre förmånsrätt än företagsinteckning. Enligt motionärernas mening skulle en sådan ändring i förmånsrättsordningen föranleda att banker och kreditgivare fick ett ökat incitament att nära följa och ingripa i utvecklingen hos ett företag på nedgång.

Utskottet erinrar om att genom beslut år 1975 företagsinteckning i förmånsrättshänseende flyttades fram före löneprivilegiet. I samband därmed placerades också det s. k. skatteprivilegiet framför löneprivilegiet. I proposition 1975/76: 12 anförde departementschefen följande som skäl för en förändring av företagsinteckningens förmånsrätt.

För att ett företag skall kunna drivas och utvecklas måste det kunna få tillgång till kredit. Detta är av stor betydelse inte bara för företaget självt utan också för de anställda. Om företagen tillförsäkras goda kreditmöjligheter, tryggas deras fortbestånd och utveckling och därmed även sysselsättningen. Det är tydligt att framför allt de mindre och medelstora företagens kreditmöjligheter har försämrats till följd av den ståndpunkt bankinspektionen mot bakgrund av banklagens krav på betryggande säkerhet har intagit i frågan om företagsinteckningens värde som creditsäkerhet efter införandet av lagen om anställningsskydd. Det är angeläget att man får till stånd en ändring därvidlag så att dessa företags kreditmöjligheter tryggas.

Vad departementschefen år 1975 uttalade om behovet av kreditsäkerheten för företagen gäller enligt utskottets mening alltså. Syftet med den nu föreliggande propositionen är bl. a. att ytterligare stärka företagshypotekets kreditvärde, något som torde få stor betydelse inte minst för de små och medelstora företagen som ofta inte har någon annan säkerhet att erbjuda än företagshypotek. En förändring av förmånsrätten i enlighet med motionärernas förslag skulle innebära att företagshypoteket får förmånsrätt först efter såväl skatter och avgifter som löner och pensioner. En sådan ordning skulle enligt utskottets mening allvarligt försämra företagshypotekets kreditvärde och således stå i klar strid med de syften som ligger bakom propositionen. En förändring i förmånsrättsordningen skulle vidare medföra mycket besvärliga övergångsproblem. Enligt utskottets mening bör det inte komma i fråga att vidta sådana ändringar i förmånsrättslagen som förordas i motionen.

Utskottet vill tillägga att det inte är riktigt som anförs i motionen, nämligen att konkursboet drivs vidare för att stärka företagsinteckningarnas ställning. Det huvudsakliga syftet med en fortsatt drift av ett konkursföretag är att försöka få till stånd en rekonstruktion av företaget till gagn för såväl löntagare och andra borgenärer som samhället i övrigt. Att en fortsatt drift inte särskilt gynnar innehavarna av företagsinteckningar har klarlagts bl. a. genom ett beslut av högsta domstolen den 29 december 1982 (NJA 1982 s. 900). Enligt beslutet har företagsinteckning i konkurs ansetts omfatta endast den företagsinteckningsbara egendom som fanns vid konkursutbrottet. Företagsinteckningar har således i princip inte rätt till del i den vinst som erhålls av produkter som framställs efter konkursutbrottet. En fortsatt drift av ett konkursföretag ger således inte innehavaren av företagsinteckning någon särskild förmån.

På anförda skäl avstyrker utskottet bifall till motion 1590, yrkande 1.

Övriga frågor

I motion 377 (c) påtalas den långsamma hanteringen när det gäller *registreringen av företag*. Den företagare som i dag startar ett nytt företag kan nästan omgående få ett organisationsnummer för företaget men därefter kan det enligt motionären dröja upp till sex månader innan företagets namn godkänts och det blivit slutligen infört i handelsregistret. Motionären framhåller att den långa tidsutdräkten för med sig betydande problem för företagaren. Bl. a. kan företagaren inte ta ut företagsinteckningar eller erhålla postgirokonto och annat dylikt som behövs för att sysselsättning skall kunna bedrivas i normal omfattning. Motionären yrkar därför att regeringen skall lägga fram förslag som påskyndar registrering av företag.

Med anledning av vad motionären anfört vill utskottet till en början peka på att enligt förslaget till lag om företagshypotek skall även en näringsidkare som ännu inte hunnit starta sitt företag kunna ta ut företagsinteckning. Enligt 4 kap. 10 § räcker det om sökanden lämnar styrkt uppgift om sitt

namn samt person- eller organisationsnummer. Något krav på att företaget skall vara registrerat i handelsregistret föreligger inte. De svårigheter som motionären påtalat när det gäller företagsinteckningar kommer således att försvinna när den nya lagstiftningen träder i kraft.

I övrigt konstaterar utskottet att motionärens påstående om de långa väntetiderna är riktigt. Utskottet erinrar om att utskottet tidigare prövat frågan om handelsregistren. I betänkandet LU 1981/82: 10 behandlade utskottet en motion med yrkanden bl. a. om att den begränsning av skyldigheten att registrera företag i handelsregistret som nuvarande lagstiftning innebär borde hävas. Utskottet underströk i likhet med motionärerna vikten av att företagsregistreringen är så fullständig som möjligt. Inte minst när det gäller att bekämpa den ekonomiska brottsligheten är det betydelsefullt att näringsidkare registreras i största möjliga utsträckning. Också för näringsidkarna själva torde det enligt utskottet vara till fördel om de låter registrera sina företag. Utskottet pekade härvidlag bl. a. på att en registrering i handelsregistret ger ensamrätt till det registrerade firmanamnet. Beträffande handelsregisterlagen förutsatte utskottet – med hänsyn till betydelsen av en fullständig företagsregistrering – att regeringen i lämpligt sammanhang skulle ta upp frågan om en ändring av lagen. Någon åtgärd från riksdagens sida i förevarande hänseende var inte erforderlig.

Enligt vad utskottet inhämtat har en översyn av handelsregisterlagen påbörjats inom justitiedepartementet. Det bör vidare påpekas att i Stockholms län kommer under år 1984 arbete att inledas med att datorisera handelsregistret. Om registreringen förs över från manuell behandling till automatisk databehandling torde tidsutdräkten för registreringen kunna nedbringas betydligt.

Med hänsyn till det anförda bör motion 377 inte i nu aktuell del föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Motionären i motion 377 tar också upp ett annat problem. Småföretag saknar i dag enligt motionären möjlighet att bevisa att de är seriösa, eftersom samhället inte utfärdar *företagarbevis* som visar att företagaren fullgjort sina skyldigheter mot samhället. Motionären påpekar vidare att det i dag ofta är oklart, när ett arbete har utförts av ett nystartat företag, om det är den som beställt arbetet som själv skall inleverera skatt och arbetsgivaravgiften eller om denna skyldighet åvilar företagaren. Enligt motionären bör ett företagarbevis, "ett företagets identitetskort", införas som lätt kan medföras och vid behov uppvisas för kunder och andra inrättningar med vilka företagaren handlar.

Frågan om införandet av ett företagarbevis eller skattebevis har behandlats av kommissionen mot ekonomisk brottslighet i dess slutbetänkande (SOU 1984: 15). Enligt kommissionen skulle ett sådant bevis kunna vara ett besked om att företaget registrerat sig för betalning av skatter och avgifter. Ett mera utbyggt skattebevis skulle, förutom att vara ett intyg på att företaget fullgjort sina registreringskyldigheter på skatte- och avgifts-

området, kunna innefatta skuldkontroll dvs. ge besked huruvida företaget är restfört hos kronofogdemyndigheten för skatter och avgifter. Alternativt kan man enligt kommissionen tänka sig att bevis utfärdas bara för dem som är skuldfria. En ännu mer långtgående variant av företagarbevis skulle dessutom kunna ges sådan rättsverkan att det också är ett intyg på att innehavaren i alla lägen är att betraktas som egen företagare. Arbetsgivaransvaret skulle klargöras genom beviset. Ett sådant företagar- eller skattebevis skulle komma att fungera som ett "körkort" för företagare. Enligt kommissionens bedömning bör man i avvaktan bl. a. på att socialavgiftsutredningen (S 1981: 4) lämna sitt betänkande vänta med att införa skattebevis till dess att bättre förutsättningar föreligger att få ett sådant som fungerar väl och är praktiskt användbart. I första hand bör man avvakta en bättre samordning av arbetsgivarbegreppet. När en sådan samordning åstadkommit finns enligt kommissionen förutsättningar att skapa ett skattebevis som kan vara till stor nytta för företagen. Mot den angivna bakgrunden har kommissionen valt att inte lägga fram något färdigt förslag om skattebevis.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att riksdagen inte nu bör ta ställning till frågan om införandet av ett företagar- eller skattebevis. Motion 377 bör därför inte heller i denna del vinna riksdagens bifall.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *central inskrivningsmyndighet*
att riksdagen med avslag på motion 1982/83: 1223 anta 4 kap. 2 § i det i proposition 1983/84: 128 framlagda förslaget till lag om företagshypotek.
2. beträffande *lokalisering av central inskrivningsmyndighet*
att riksdagen med anledning av propositionen och med avslag på motionerna 1983/84: 2193, 2746 och 2747 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en lokalisering till Malmö.
3. beträffande *lagförslagen i övrigt*
att riksdagen *dels* antar förslaget till lag om företagshypotek i den mån det ej omfattas av hemställan under 1, *dels* antar övriga i propositionen framlagda lagförslag.
4. beträffande *förmånsrätten för företagsinteckningar*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1590 yrkande 1.
5. beträffande *snabbare registrering av företag*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 377 i denna del.

6. beträffande *företagarbevis*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 377 i denna del.

Stockholm den 17 maj 1984

På lagutskottets vägnar
PER-OLOF STRINDBERG

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Stig Olsson (s), Martin Olsson (c)*, Elvy Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Ingemar Konradsson (s), Allan Ekström (m), Owe Andréasson (s)*, Nic Grönvall (m), Sigvard Persson (c), Per Israels-son (vpk), Inga-Britt Johansson (s) och Kersti Johansson (c).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

1. Lokalisering av central inskrivningsmyndighet (mom. 2)

Stig Olsson (s), Martin Olsson (c) och Kersti Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Lagutskottet konstaterar" och slutar med "och 2747" bort ha följande lydelse:

Som arbetsmarknadsutskottet påpekar i sitt yttrande till lagutskottet har riksdagen vid flera tillfällen och senast i april 1983 uttalat att i första hand skogslänen och i andra hand sydöstra Sverige och Sjuhäradsbygden skall prioriteras vid lokalisering av statlig verksamhet. Det råder en bred enighet om denna inriktning av politiken, och enligt arbetsmarknadsutskottets mening fordras mycket starka skäl för att frångå dessa prioriteringar. Ett enigt arbetsmarknadsutskott anser därför att CIM bör lokaliseras i enlighet med dessa prioriteringar.

Lagutskottet delar helt arbetsmarknadsutskottets bedömning av frågan om lokalisering av CIM. Några speciella skäl att i detta lokaliseringsärende frångå gällande principer har varken anförts i propositionen eller framkommit under utskottsbehandlingen. Lagutskottet kan därför inte dela regeringens uppfattning att CIM skall lokaliseras till Malmö. CIM bör i stället förläggas till något av skogslänen.

När det härefter gäller frågan om vilken ort som bör väljas finns flera skäl som talar för en lokalisering till Sundsvall. I Sundsvall finns patentverkets bolagsbyrå. En lokalisering av CIM till Sundsvall skulle därigenom ge goda förutsättningar för ett samarbete mellan CIM och bolagsbyrån, vilket bl. a. bolagsbyrån bedömt som värdefullt för framtiden. En lokalisering av

CIM till Sundsvall skulle ge en viss kompensation för den sysselsättningsminskning som sker inom de statliga verksamheterna, bl. a. inom bolagsbyrån, i Sundsvall.

Befolknings- och sysselsättningsutvecklingen inom Västernorrlands län och även inom Sundsvalls kommun har en mycket negativ trend. Varje tillskott av sysselsättning är därför av största betydelse som ett medel att motverka denna trend.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1986. Någon försening av ikraftträdandet på grund av att riksdagen uttalar sig för annan lokaliseringort än den av regeringen föreslagna torde inte behöva ske. Det utredningsarbete som gäller datorstöd vid handläggning av ärenden om företagsinteckning torde som arbetsmarknadsutskottet framhåller vara av generell natur och därför möjligt att använda oberoende av till vilken tingsrätt CIM knyts.

Inte heller övriga synpunkter som måste läggas på en lokalisering av den nya myndigheten, såsom personalpolitiska och statsfinansiella och myndighetens förutsättningar att väl fullgöra sina uppgifter, talar enligt lagutskottet emot en lokalisering till Sundsvall.

Sammanfattningsvis anser lagutskottet att i enlighet med arbetsmarknadsutskottets yttrande de av riksdagen fastslagna principerna för lokalisering av statlig verksamhet bör följas och att såväl starka regionalpolitiska skäl som kostnads-, drifts- och personalmässiga fördelar motiverar att CIM lokaliseras till Sundsvall och myndigheten knyts till Sundsvalls tingsrätt.

På anförda skäl tillstyrker utskottet bifall till motionerna 2193 och 2747 samt avstyrker motion 2746.

dels att utskottet under moment 2 bort hemställa

2. *beträffande lokalisering av central inskrivningsmyndighet*

att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:2193 och 2747 och med avslag på motion 1983/84:2746 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført om en lokalisering till Sundsvall.

2. *Förmånsrätten för företagsinteckningar (mom. 4)*

Per-Olof Strindberg, Mona Saint Cyr, Allan Ekström och Nic Grönvall (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 4 med "En viktig" och slutar på s. 5 med "vid företagskrediter" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Vad departementschefen" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

De under 1970-talet genomförda reformerna varigenom statlig lönegaranti infördes 1971 och förmånsrättsplaceringen av företagsinteckningar ändrades 1975 har haft stor betydelse för bedömningen av värdet av företagsinteckningar. Kostnaden för den statliga lönegarantin har efter dessa reformer stigit från något tiotal miljoner 1972 till omkring 800 miljoner 1982. Kostnadsökningarna synes ha uppkommit genom att konkursdrabbade rörelser i många fall fortsatt driften under utnyttjande av den statliga lönegarantin, vilket i sin tur kan ha motverkat benägenheten att rekonstruera företaget innan konkursen utbrutit.

Den nuvarande ordningen är således ej ägnad att stimulera ett företags intressenter att följa utvecklingen i företaget och vidta erforderliga åtgärder. I sammanhanget vill utskottet framhålla att det har gjorts gällande att problemet numera lösts genom ett beslut av högsta domstolen år 1982 (NJA 1982 s. 900).

Vid en bedömning av motionsspörsmålet kan enligt utskottets mening hänsyn inte bara tas till förmånsrätten för löner. Av vikt är också den företrädesrätt till betalning som enligt 11 § förmånsrättslagen tillkommer skatter och allmänna avgifter. Med anledning av utskottets betänkande LU 1981/82: 19 har riksdagen år 1982 beslutat hemställa om utredning rörande förmånsrätten för skattefordringar (skatteprivilegiet). Som utskottet då anförde talar övervägande skäl för att avskaffa sagda förmånsrätt. Det är naturligt att man vid en sådan utredning – som ännu ej kommit till stånd – tar ställning även till övriga förmånsrätter och deras inbördes sammanhang.

Den av riksdagen begärda översynen bör nu snarast komma till stånd. I utredningsarbetet bör ingå också frågan huruvida förmånsrätten för företagsinteckning bör ändras bl. a. med hänsyn till det ovan nämnda avgörandet av HD och den i motionen framförda uppfattningen därom att den statliga lönegarantin kommit att utnyttjas i en omfattning som icke kan antas ha varit åsyftad då reformen infördes år 1971. Vad utskottet anför bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 4 bort hemställa

4. *beträffande förmånsrätten för företagsinteckningar*

att riksdagen med anledning av motion 1982/83: 1590 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Lagförslagen i proposition 1983/84: 128*Bilaga I***1 Förslag till****Lag om företagshypotek**

Häri genom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Med företagshypotek avses en säkerhetsrätt enligt bestämmelserna i denna lag.

2 § En näringsidkare som vill upplåta företagshypotek i sin näringsverksamhet har rätt att i den ordning som anges i 4 kap. få inskrivning i verksamheten av ett visst penningbelopp (företagsinteckning). Bevis om inskrivningen kallas företagshypoteksbrev.

3 § Ett företagshypotek upplåts genom att näringsidkaren överlämnar företagshypoteksbrevet som säkerhet för en fordran.

4 § Ett konkursbo har inte rätt att få företagsinteckning eller att upplåta företagshypotek.

Om en näringsidkare avlider, träder dödsboet i hans ställe som näringsidkare.

Vad som sägs om näringsidkare i denna lag gäller även den som avser att utöva näringsverksamhet men som ännu inte har påbörjat verksamheten.

2 kap. Företagshypotek*Egendom som omfattas av företagshypotek*

1 § Ett företagshypotek omfattar näringsidkarens lösa egendom i den mån egendomen hör till den intecknade verksamheten.

Företagshypoteket omfattar dock inte

1. kassa- och banktillgodohavanden, aktier, andra bevis om delaktighet i bolag, obligationer, förlagsbevis och liknande skuldebrev avsedda för allmän omsättning samt andelar i aktiefonder,

2. egendom som är av beskaffenhet att kunna vara föremål för panträtt på grund av inteckning, eller

3. egendom som varken kan utmätas eller ingå i konkurs.

2 § Om en intecknad verksamhet överläts, omfattar hypoteket överlåtarens fordran på ersättning såvitt denna avser egendom som omfattades av hypoteket vid överlåtelsen.

3 § Om en intecknad verksamhet överläts och i överlåtelsen ingår egendom som omfattas av företagshypotek, gäller hypoteket i denna egendom hos förvärvaren. Om förvärvaren överlåter egendomen eller upplåter särskild rätt i denna eller om egendomen skadas eller tas i anspråk genom expropriation eller liknande förfarande, omfattar hypoteket förvärvarens fordran på ersättning. Hypoteket ger företräde till betalning framför ett företagshypotek i samma egendom som grundar sig på upplåtelse av förvärvaren.

Borgenären förlorar sin rätt enligt första stycket, om han inte inom sex månader från det överlåtarens eller förvärvarens har underrättat honom om

överlåtelsen och senast inom arton månader från det verksamheten frånträdde väcker talan mot förvärvaren om betalning ur egendomen och anmäler detta till inskrivningsmyndigheten.

Vad som sägs om förvärvaren gäller också hans dödsbo.

4 § Bestämmelserna i 3 § tillämpas också om den intecknade verksamheten och egendom som omfattas av företagshypotek övergår till någon annan genom skifte av handelsbolags tillgångar eller genom bodelning av någon annan anledning än näringsidkarens död.

Utan hinder av att en köpehandling om försäljning av lösöre som tillhör näringsidkaren har behandlats enligt bestämmelserna i lagen (1845:50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens värd kvarbliva, omfattas den sålda egendomen av hypotek på grund av en företagsinteckning som har sökts senast trettio dagar efter det att handlingen företeddes inför rätten.

Rätt till betalning på grund av företagshypotek

5 § En borgenär som har företagshypotek till säkerhet för sin fordran har rätt att vid utmätning eller i konkurs, med den företrädesrätt inteckningen medför enligt lag, få betalt för fordringen ur egendom som omfattas av hypoteket intill företagshypoteksbrevets belopp. I den mån detta inte förslår har borgenären rätt att få betalt ur egendomen genom ett tillägg. Tillägget får inte överstiga femton procent av hypoteksbrevets belopp jämte tio procent årlig ränta på detta belopp från den dag då egendomen utmättes eller konkursansökan gjordes.

Har flera hypoteksbrev överlämnats som säkerhet för fordran och har inteckningarna samma företrädesrätt eller gäller de omedelbart efter varandra, skall bestämmelserna i första stycket om hypoteksbrevets belopp avse hypoteksbrevets sammanlagda belopp.

Borgenärens rätt till betalning ur egendomen gäller, även om fordringen har preskriberats eller inte har anmälts av borgenären efter kallelse på okända borgenärer.

6 § Företagshypotek för vilket inteckning söks samma dag som egendom beläggs med kvarstad eller senare omfattar inte den kvarstadsbelagda egendomen. Hävs kvarstaden, gäller dock företagshypoteket även i den egendomen såvida den inte är utmätt eller tagen i anspråk genom betalningssäkring.

7 § En borgenär som har företagshypotek till säkerhet för sin fordran har rätt att söka betalning ur egendom som omfattas av hypoteket trots att hans fordran inte är förfallen till betalning, om

1. den intecknade verksamheten eller en väsentlig del därav överläts eller upphör eller övergår till någon annan genom skifte av handelsbolags tillgångar eller genom bodelning av någon annan anledning än näringsidkarens död eller, när företagsinteckningen är begränsad till ett visst område, flyttas från detta, eller

2. egendomen till följd av vanvård eller naturhändelse eller av någon annan därmed jämförlig orsak försämras eller minskas så att säkerhetens värde går ned väsentligt.

Vid utmätning av egendom som omfattas av företagshypotek har inteckningsborgenären rätt till betalning ur egendomen enligt 8 kap. utsökningsbalken, även om hans fordran inte är förfallen till betalning.

3 kap. Företagsinteckning

Omfattningen av intecknad verksamhet

1 § Företagsinteckningar beviljas i all den näringsverksamhet som näringsidkaren vid varje tid utövar här i landet, om inte annat följer av andra stycket.

En inteckning får begränsas till näringsverksamhet av viss art. Inteckningar i verksamhet för produktion av elenergi genom vattenkraft får dessutom begränsas till verksamheten på en eller flera fastigheter och inteckningar i gruvdrift till den verksamhet som hänför sig till ett eller flera utmål eller koncessionsområden.

2 § En näringsverksamhet som flera utövar gemensamt får intecknas endast som en enhet för sig.

En företagsinteckning får inte beviljas gemensamt i flera verksamheter som utövas av olika näringsidkare.

En inteckning får inte beviljas om den i fråga om den intecknade verksamhetens art eller giltighetsområdet skulle avvika från en annan inteckning som är beviljad eller sökt i samma verksamhet.

Företagsinteckningars företräde

3 § Bestämmelser om den förmånsrätt som följer med företagsinteckning finns i förmånsrättslagen (1970: 979).

4 § En företagsinteckning ger företräde i förhållande till en annan företagsinteckning efter den tidsföljd i vilken inteckningarna söks. Inteckningar som söks på samma inskrivningsdag ger lika rätt.

I 4 kap. finns bestämmelser om möjlighet att bestämma företrädet mellan flera inteckningar som söks på samma inskrivningsdag på ett annat sätt och om ändring i företrädesordningen genom sammanföring eller nedsättning.

Företagsinteckningars och företagshypoteksbrevs giltighet i vissa fall

5 § Om egendom som omfattas av företagshypotek har blivit utmätt och inteckningsborgenären har tillerkänts betalning ur egendomen, är företagsinteckningen utan verkan till ett belopp som motsvarar vad som har utfallit på företagshypoteksbrevets belopp. Detsamma gäller om borgenären har tillerkänts betalning ur sådan egendom i konkurs.

6 § Om en företagsinteckning blir utan verkan, är även företagshypoteksbrevet utan verkan. Ändras i annat fall en inteckning till belopp eller omfattning, får hypoteksbrevet verkan i enlighet med inteckningens ändrade innehåll.

Dödning av ett förkommet hypoteksbrev medför inte att inteckningen blir utan verkan.

4 kap. Inskrivningsförfarandet

Inskrivningsregister och inskrivningsmyndighet

1 § Inskrivning enligt denna lag sker i ett särskilt inskrivningsregister (företagsinteckningsregistret). Detta förs med hjälp av automatisk databehandling.

2 § Ärenden om företagsinteckning eller annan införing i företagsinteckningsregistret på grund av föreskrift i denna lag eller annan författning (inskrivningsärenden) handläggs av en för landet gemensam inskrivningsmyndighet. Regeringen bestämmer vilken myndighet som skall vara inskrivningsmyndighet.

Inskrivningsmyndigheten förestås av en inskrivningsdomare som skall vara lagfaren.

Handläggningen av inskrivningsärenden

3 § För behandlingen av inskrivningsärenden gäller bestämmelserna om tvistemål i rättegångsbalken i tillämpliga delar, i den mån inte något annat följer av denna lag.

Ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden skall vara skriftliga.

4 § Inskrivningsärendena tas upp på en inskrivningsdag. Inskrivningsdag hålls till klockan tolv varje måndag, tisdag, onsdag, torsdag och fredag som inte är helgdag. Lika med helgdag anses midsommarafton, julafton och nyårsafton. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan förordna att en inskrivningsdag skall ställas in, om det finns särskilda skäl till det.

En ansökan eller anmälan som har kommit in efter klockan tolv en viss dag anses gjord på nästföljande inskrivningsdag.

5 § Hos inskrivningsmyndigheten förs dagbok över inskrivningsärendena. Handlingarna i sådana ärenden förs samman i akter.

Har sökanden eller någon annan lämnat en uppgift eller förklaring av betydelse för ärendets prövning eller har en särskild utredning gjorts i ärendet, skall detta antecknas i akten. I akten tas även upp förelägganden och andra beslut som inte skall föras in i företagsinteckningsregistret.

6 § Om det är nödvändigt för utredningen, får ett inskrivningsärende skjutas upp till en senare inskrivningsdag.

Om ett ärende skjuts upp, får sökanden föreläggas att lägga fram den utredning som behövs. Ansökningen får förklaras förfallen, om sökanden inte följer föreläggandet. Föreläggandet skall innehålla en upplysning om detta.

Ett inskrivningsärende får vidare skjutas upp till en senare inskrivningsdag, om ärendet med hänsyn till beskaffenhet eller omfattning inte lämpligen kan prövas omedelbart. Ett ärende som har skjutits upp av denna anledning skall tas upp till prövning senast på femte inskrivningsdagen efter den inskrivningsdag då ansökningen gjordes.

7 § Beslut skall föras in i företagsinteckningsregistret, om beslutet innebär att en ansökan i inskrivningsärende bifalls, avslås eller förklaras förfallen eller att ett ärende skjuts upp. Skälen för beslutet skall antecknas i akten eller i dagboken, om beslutet innebär att ansökningen inte bifalls.

Beslut som skall föras in i registret meddelas genom införandet och skall anses ha det innehåll som framgår av registret.

8 § Om ett beslut i inskrivningsärende har gått emot sökanden eller någon annan som har hörts i ärendet, skall denne genast underrättas om beslutet. I underrättelsen skall anges de skäl för beslutet som har antecknats i akten eller i dagboken och vad den som vill överklaga beslutet har att iakta.

9 § Om ett inskrivningsärende enligt beslut av högre rätt skall tas upp till ny handläggning av inskrivningsmyndigheten, skall det ske utan dröjsmål efter det att beslutet har kommit myndigheten till handa.

Inteckningsansökan

10 § En ansökan om företagsinteckning skall göras av näringsidkaren. Ansökningen skall innehålla uppgift om det belopp i svenskt mynt på vilket inteckningen skall lyda. Om inteckningen skall begränsas enligt 3 kap. 1 § andra stycket, skall den avsedda begränsningen anges i ansökningen.

Sökanden skall lämna styrkt uppgift om namn och person- eller organisationsnummer. Är sökanden ett dödsbo skall den avlidnes personnummer anges.

11 § En ansökan om företagsinteckning skall avslås, om

1. vad som gäller enligt 3 § andra stycket eller 10 § inte har iakttagits,
2. den verksamhet ansökningen avser uppenbarligen inte kan intecknas,
3. ansökningen strider mot 3 kap. 1 eller 2 §,
4. sökanden eller, om inteckningen söks av flera, någon av sökandena är i konkurs eller försätts i konkurs den inskrivningsdag då inteckningen söks.

12 § Om det inte finns något hinder skall företagsinteckning beviljas och företagshypoteksbrev utfärdas på grund av inteckningen.

Bestämmelser om utfärdande av nytt hypoteksbrev i stället för hypoteksbrev som har dödats finns i lagen (1927: 85) om dödande av förkommen handling.

13 § En företagsinteckning som skulle medföra lika företrädesrätt som en annan företagsinteckning skall vid inskrivningen förklaras gälla efter den andra inteckningen, om sökanden begär det. En inteckning som sätts efter en annan inteckning gäller också efter en inteckning med lika rätt som eller bättre rätt än den andra inteckningen, även om detta inte anges i beslutet.

Inteckningsåtgärder

14 § En företagsinteckning som är begränsad enligt 3 kap. 1 § andra stycket får på ansökan av näringsidkaren och efter medgivande av företagshypoteksbrevets innehavare utsträckas till att omfatta ytterligare verksamhet (utsträckning). För en sådan ansökan gäller i tillämpliga delar bestämmelserna angående ansökan om inteckning.

15 § Ett företagshypoteksbrev får på ansökan av näringsidkaren och efter medgivande av hypoteksbrevets innehavare bytas ut mot två eller flera nya hypoteksbrev (utbyte). I fråga om de nya hypoteksbrevens inbördes företrädesrätt gäller 13 §.

16 § Företagsinteckningar som besväras samma verksamhet och har inbördes lika rätt eller gäller omedelbart efter varandra får på ansökan av näringsidkaren och efter medgivande av företagshypoteksbrevens innehavare föras samman till en inteckning (sammanföring). Denna inteckning skall gälla med den förmånsrätt som tillkommer den av de i sammanföring ingående inteckningarna som har sämsta rätt.

En inteckning som avses i första stycket skall förklaras gälla för ett lägre belopp än det som de sammanförda inteckningarna sammanlagt uppgår till, om sökanden begär det och hypoteksbrevens innehavare medger det.

17 § En företagsinteckning får på ansökan av näringsidkaren och efter medgivande av företagshypoteksbrevets innehavare sättas ned efter en annan inteckning (nedsättning). En inteckning som sätts ned efter en annan inteckning gäller också efter en inteckning med lika rätt som eller bättre rätt än den andra inteckningen, även om detta inte anges i beslutet.

18 § På ansökan av näringsidkaren och efter medgivande av företagshypoteksbrevets innehavare får en företagsinteckning dödas helt eller i viss verksamhet (dödning).

En inteckning får inte dödas så att inteckningsförhållandena därigenom blir oförenliga med 3 kap. 1 eller 2 §.

Bestämmelser om dödning av inteckning när hypoteksbrevet har förkommit finns i lagen (1927: 85) om dödande av förkommen handling.

19 § I fall då medgivande krävs enligt 14–18 §§ skall hypoteksbrevet ges in till inskrivningsmyndigheten.

20 § På ansökan av den som innehar ett företagshypoteksbrev skall innehavet antecknas i företagsinteckningsregistret. Föreläggande skall meddelas sökanden att visa upp hypoteksbrevet, om det finns anledning att anta att han inte innehar detta. Om någon annan redan är antecknad som innehavare, skall inskrivningsmyndigheten sedan det nya innehavet har antecknats föra av den tidigare anteckningen och underrätta den vars innehav var antecknat.

En anteckning om innehav skall avföras, om den vars innehav har antecknats anmäler att innehavet har upphört.

Anteckning och rättelse i företagsinteckningsregistret

21 § I företagsinteckningsregistret skall antecknas när

1. en borgenär enligt 2 kap. 3 § andra stycket har anmält att han har sökt betalning ur egendom som omfattas av företagshypotek,

2. det har anmälts till inskrivningsmyndigheten att betalning vid utmätning eller i konkurs har utfallit på ett företagshypoteksbrevs belopp.

Det kan även i andra fall följa av lag eller annan författning att ett visst förhållande skall antecknas i registret.

En anteckning i registret skall avföras, om den uppenbarligen inte längre kan vara av betydelse.

22 § En införing i företagsinteckningsregistret skall rättas, om införingen innehåller en uppenbar oriktighet till följd av skrivfel, något annat liknande förbiseende eller något tekniskt fel. Det inbördes företrädet mellan inteckningar som berörs av en rättelse skall bestämmas efter vad som är skäligt, om rättelsen kan skada näringsidkaren eller någon innehavare av företagshypoteksbrev.

Tillfälle att yttra sig skall lämnas den vars rätt berörs, om han är känd, samt den myndighet som avses i 5 kap. 3 §.

En anteckning om ärendet skall göras i registret, om inte beslut meddelas samma dag som ärendet har tagits upp.

23 § Beslut i ärenden om rättelse meddelas genom införing i registret. Skälen för beslutet antecknas i akten eller i dagboken. I stället för bevis eller handling som har utfärdats i enlighet med den tidigare införingen skall en ny sådan handling utfärdas.

Den tidigare handlingen skall fordras in, göras obrukbar och behållas av inskrivningsmyndigheten. Den som innehar handlingen är skyldig att ge in den för detta ändamål. I föreläggande att fullgöra en sådan skyldighet får vite sättas ut. Vitet döms ut av inskrivningsmyndigheten.

Besvär

24 § Beslut i inskrivningsärenden överklagas till hovrätten. Besvärinlagan skall ges in till inskrivningsmyndigheten.

Besvärstiden är i fråga om slutligt beslut fyra veckor från den inskrivningsdag till vilken beslutet är att hänföra.

Besvär över beslut som har förts in i företagsinteckningsregistret skall antecknas där. När slutligt beslut med anledning av besvären har vunnit laga kraft skall anteckning göras om beslutets innehåll.

25 § Beslut i ärenden om rättelse får överklagas även av den myndighet som avses i 5 kap. 3 §.

5 kap. Rätt till ersättning i vissa fall

1 § Om någon lider skada till följd av tekniskt fel i företagsinteckningsregistret eller i någon anordning som hos inskrivningsmyndigheten eller annan statlig myndighet är ansluten till registret, har han rätt till ersättning av staten.

Ersättningen skall efter skälighet sättas ned eller helt falla bort, om den skadelidande har medverkat till förlusten genom att utan skälig anledning underlåta att vidta åtgärd för att bevara sin rätt eller genom eget vållande på annat sätt.

2 § En rättsägare som avses i 4 kap. 22 § har rätt till ersättning av staten, om han lider skada till följd av ett beslut i ärende om rättelse. Ersättning utgår dock inte, om den skadelidande med hänsyn till felets beskaffenhet eller andra omständigheter borde ha insett att fel förekommit.

3 § Staten företräds i ärenden om ersättning enligt 1 eller 2 § av den myndighet som regeringen bestämmer.

4 § Om den som enligt 1 eller 2 § är berättigad till ersättning av staten har haft rätt att kräva beloppet som skadestånd av någon annan, träder staten in i rätten mot denne.

Ersättning enligt 1 eller 2 § på grund av domstols dom betalas ut sedan domen har vunnit laga kraft.

Om ikraftträdandet av denna lag föreskrivs i särskild lag.

2 Förslag till

Lag om införande av lagen (1984: 000) om företagshypotek

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Lagen (1984:000) om företagshypotek och denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Genom lagen om företagshypotek upphävs, med de begränsningar som följer av denna lag, lagen (1966: 454) om företagsinteckning.

2 § Om det i lag eller annan författning hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i lagen (1984: 000) om företagshypotek eller i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

3 § Om inte något annat föreskrivs i denna lag, gäller lagen (1984:000) om företagshypotek även i fråga om företagsinteckningar som har meddelats eller sökts före ikraftträdandet av lagen om företagshypotek. Vad som föreskrivs i denna lag i fråga om företagsinteckningar gäller även förlagsinteckningar och inteckningar i jordbruksinventarier.

4 § Om det finns synnerliga skäl, får en företagsinteckning som gäller vid ikraftträdandet av lagen (1984:000) om företagshypotek efter beslut av inskrivningsmyndigheten stå kvar i inskrivningsboken utan hinder av vad som föreskrivs om ett särskilt inskrivningsregister i 4 kap. 1 § lagen om företagshypotek.

5 § Om egendom, i vilken en företagsinteckning som avses i 3 § gäller, är utmätt vid ikraftträdandet av lagen (1984:000) om företagshypotek eller om näringsidkaren är försatt i konkurs på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser beträffande utmätningen eller konkursen i stället för 2 kap. 1 och 5 §§ och 3 kap. 5 § lagen om företagshypotek.

6 § Om en intecknad verksamhet har överlåtits före ikraftträdandet av lagen (1984:000) om företagshypotek, gäller i stället för 2 kap. 3 § andra stycket nämnda lag motsvarande äldre bestämmelser. Detsamma gäller, om skifte eller bodelning som avses i 2 kap. 4 § första stycket lagen om företagshypotek har skett före ikraftträdandet av nämnda lag.

Vad som föreskrivs i 2 kap. 4 § andra stycket lagen om företagshypotek gäller inte om köpehandlingen har upprättats före den 1 juli 1967.

7 § En företagsinteckning som har beviljats eller sökts före ikraftträdandet av lagen (1984:000) om företagshypotek skall anses som en enligt nämnda lag beviljad eller sökt inteckning på ett belopp som motsvarar den tidigare beviljade eller sökta inteckningens kapitalbelopp. Om inteckningen är beviljad, skall inteckningshandlingen anses som ett företagshypoteksbrev på samma belopp.

8 § Om en företagsinteckning utgör säkerhet för fordran vid ikraftträdandet av lagen (1984:000) om företagshypotek, skall företagshypotek anses upplåtet till säkerhet för fordringen, oavsett om denna grundar sig på särskilt fordringsbevis eller den grundar sig på inteckningshandlingen.

Utän hinder av första stycket gäller fortfarande 9 § första stycket lagen (1966: 454) om företagsinteckning.

9 § Om en ansökan om företagsinteckning har gjorts före ikraftträdandet av lagen (1984: 000) om företagshypotek men inte blivit slutligt behandlad vid ikraftträdandet, skall inteckning beviljas och företagshypoteksbrev utfärdas enligt lagen om företagshypotek, om ansökningen uppfyller villkoren för inteckning enligt äldre bestämmelser.

Söks efter ikraftträdandet av lagen om företagshypotek inteckning på grund av en fordringshandling på vilken det före ikraftträdandet har tecknats ett sådant medgivande som avses i 8 § lagen (1966: 454) om företagsinteckning, skall ansökningen tas upp och prövas som en ansökan om inteckning enligt 4 kap. 10 § lagen om företagshypotek. Ansökningen skall därvid anses avse ett belopp som svarar mot fordringens kapitalbelopp.

Om en inteckning beviljas enligt första eller andra stycket, gäller vad som föreskrivs i 8 § om upplåtelser av företagshypotek.

10 § Om en borgenär har företagshypotek för sin fordran på grund av en inteckning som har beviljats eller sökts före ikraftträdandet av lagen (1984: 000) om företagshypotek skall, i fråga om hans rätt till betalning vid utmätning eller konkurs, äldre bestämmelser tillämpas i stället för 2 kap. 5 § lagen om företagshypotek, om det yrkas av någon vars rätt beror därav. Detta gäller dock endast om betalningen föranleds av en utmätning som har skett före utgången av år 1990 eller av en konkurs efter ansökan som har gjorts före samma tidpunkt.

Första stycket gäller även i fall då efter ikraftträdandet av lagen om företagshypotek en inteckningshandling som avses i nämnda stycke i samband med någon inteckningsåtgärd har ersatts med företagshypoteksbrev.

11 § Om en borgenär har företagshypotek för en vid ikraftträdandet av lagen (1984: 000) om företagshypotek föreliggande fordran på grund av en inteckning som har beviljats eller sökts före ikraftträdandet och fordringens förfallodag inträffar efter utgången av år 1990, gäller följande. Borgenären får säga upp fordringen till betalning inom sex månader, om en tillämpning av 2 kap. 5 § lagen om företagshypotek medför att inteckningssäkerhetens värde går ned väsentligt och gäldenären inte efter anfordran ställer ytterligare säkerhet som borgenären skäligen kan godta. Uppsägningen får inte ske förrän sex månader har förflutit från det gäldenären har anmodats att ställa ytterligare säkerhet och inte heller före utgången av år 1988 eller senare än att tiden för att fullgöra betalningen infaller före utgången av år 1990.

12 § Denna lag utgör inte hinder för en borgenär att göra gällande personligt betalningsansvar på grund av en inteckningshandling.

13 § Om en företagsinteckning har beviljats eller sökts före ikraftträdandet av lagen (1984: 000) om företagshypotek och inteckningen är begränsad till näringsverksamhet inom ett eller flera län eller inom en eller flera kommuner (regional inteckning), tillämpas 3 § första stycket och 32 § första stycket lagen (1966: 454) om företagsinteckning när det gäller att bestämma inteckningens giltighetsområde. Därvid beaktas inte sådana ändringar i kommunal indelning eller länsindelning som sker efter ikraftträdandet av lagen om företagshypotek.

14 § En regional inteckning, som har beviljats eller sökts före ikraftträdandet av lagen (1984:000) om företagshypotek, får på ansökan av näringsidkaren utsträckas att gälla i hela landet. Om en sådan ansökan gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i lagen om företagshypotek angående ansökan om inteckning. Av 3 kap. 2 § tredje stycket lagen om företagshypotek följer att utsträckning inte får ske så att inteckningen i fråga om den intecknade verksamhetens art eller giltighetsområdet avviker från en annan inteckning som är beviljad eller sökt i samma verksamhet.

15 § Vid prövningen av ansökningar om inteckning gäller – vid tillämpningen av 3 kap. 2 § tredje stycket lagen (1984:000) om företagshypotek i vad avser giltighetsområdet – intill utgången av år 1999 att hänsyn skall tas till regionala inteckningar, som har beviljats eller sökts före ikraftträdandet av lagen om företagshypotek, endast om de kan utsträckas enligt 14 §.

16 § Om ett skepp vid ikraftträdandet av lagen (1984:000) om företagshypotek omfattas av en företagsinteckning enligt punkt 2 övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1067) om ändring i lagen (1966:454) om företagsinteckning, skall skeppet omfattas av ett företagshypotek på grund av inteckningen.

17 § En båt omfattas inte av företagshypotek så länge båten är upptagen i skeppsregistret enligt punkt 5 övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1064) om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1).

3 Förslag till

Lag om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrivs i fråga om jordabalken¹

dels att 2 kap. 3 och 4 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

dels att i balken skall införas ett nytt kapitel, 24 kap., av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §

Till fastighet som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet hör, utöver vad som följer av 1 och 2 §§, *maskin* och annan utrustning som tillförts fastigheten för att

Till fastighet som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet hör, utöver vad som följer av 1 och 2 §§, *maskiner* och annan utrustning som tillförts fastigheten för

¹ Balken omtryckt 1971:1209.

Nuvarande lydelse

användas i verksamheten huvudsakligen på denna. Fordon, kontorsutrustning och handverktyg hör dock icke till fastigheten.

Föreslagen lydelse

att användas i verksamheten huvudsakligen på denna. *Sådan egen- dom hör dock inte till fastigheten, om ägaren har avgett förklaring härom och förklaringen är inskriven i fastighetsboken enligt 24 kap.* Fordon, kontorsutrustning och handverktyg hör *inte i något fall* till fastigheten.

4 §

Föremål som nyttjanderättshavare eller eljest annan än fastighetsägaren tillfört fastigheten hör ej till denna, om icke föremålet och fastigheten kommit i samme ägares hand. Detsamma gäller i fråga om föremål som enligt 3 § kan höra till fastigheten och tillförts denna av fastighetsägaren utan att han ägde föremålet. Har fastighetsägaren tillfört fastigheten föremål som enligt 3 § kan höra till fastigheten och som han förvärvat under villkor att överlåtaren har rätt att återtaga föremålet om förvärvaren åsidosätter vad som åligger honom enligt överlåtelseavtalet, hör föremålet icke till fastigheten så länge villkoret gäller.

Ingår föremål, som tillförts fastighet av annan än fastighetsägaren, *i företagsintecknad verksamhet* och har föremålet och fastigheten kommit i samme ägares hand genom att fastighetsägaren förvärvat verksamheten eller näringsidkaren förvärvat fastigheten, hör föremålet likväl icke till fastigheten, om det icke upphört att *svara för inteckningen* eller, i det fall näringsidkaren förvärvat fastigheten, om icke sex månader förflutit från det han sökt lagfart på sitt fäng. Har *inteckningshavaren* före utgången av angivna tid väckt talan om betalning och anmält detta till inskrivningsmyndigheten för det område där fastigheten ligger, hör föremålet ej till fastigheten, om icke två månader förflutit från det talan avgjorts genom dom eller beslut som vunnit laga kraft.

Omfattas föremål, som tillförts fastighet av annan än fastighetsägaren, *av företagshypotek* och har föremålet och fastigheten kommit i samme ägares hand genom att fastighetsägaren förvärvat verksamheten eller näringsidkaren förvärvat fastigheten, hör föremålet likväl icke till fastigheten, om det icke upphört att *omfattas av hypoteket* eller, i det fall näringsidkaren förvärvat fastigheten, om icke sex månader förflutit från det han sökt lagfart på sitt fäng. Har *inteckningsborgenären* före utgången av angivna tid väckt talan om betalning och anmält detta till inskrivningsmyndigheten för det område där fastigheten ligger, hör föremålet ej till fastigheten, om icke två månader förflutit från det talan avgjorts genom dom eller beslut som vunnit laga kraft.

24 kap. Inskrivning av förklaring om tillbehör till fastighet

1 § En fastighetsägare har rätt att ansöka om inskrivning i fastighetsboken av förklaring som avses i 2 kap. 3 §. Som fastighetsägare anses i detta kapitel den för vilken lagfart senast är sökt. Ansökningen skall göras skriftligen.

Ansökningen skall avslås, om

1. kravet på skriftlig form inte har iakttagits,
2. ansökan om lagfart för sökanden är vilandeförklarad och inskrivningsansökningen inte har medgivits av den som har lagfart,
3. en eller flera inteckningar gäller i fastigheten och varje borgenär för vars fordran pantbrev på grund av sådan inteckning utgör säkerhet inte med ingivande av pantbrevet har medgivit ansökningen,
4. fastigheten har frångått sökanden på grund av exekutiv försäljning eller genom expropriation eller liknande tvångsförvärv,
5. sökanden är i konkurs eller försätts i konkurs den dag då inskrivningen söks samt fastigheten hör till konkursboet,
6. fastigheten eller en del därav är utmätt eller utmäts den dag då inskrivningen söks och kronofogdemyndigheten inte har medgivit ansökningen,
7. fastigheten eller en del därav har tagits i anspråk genom betalnings-säkring eller tas i anspråk den dag då inskrivningen söks och kronofogdemyndigheten inte har medgivit ansökningen,
8. fastigheten eller en del därav är belagd med kvarstad eller beläggs med kvarstad den dag då inskrivningen söks och kronofogdemyndigheten inte har medgivit ansökningen.

Om ett ärende angående lagfart för sökanden har skjutits upp till en senare inskrivningsdag skall behandlingen av inskrivningsansökningen skjutas upp till samma dag.

2 § En inskrivning av förklaring som avses i 2 kap. 3 § skall avföras på ansökan av fastighetsägaren. Ansökningen skall göras skriftligen.

I fråga om ansökningen gäller 1 § andra och tredje styckena. I stället för vad som föreskrivs i 1 § andra stycket 3 gäller dock att ansökningen skall avslås, om inte varje borgenär som har företagshypotek i fastighetsägarens näringsverksamhet med ingivande av företagshypoteksbrevet har medgivit ansökningen. Sådant medgivande behövs inte, om fastighetsägaren visar att åtgärden att avföra inskrivningen endast berör egendom som inte omfattas av företagshypoteket.

3 § Bestämmelserna i 1 och 2 §§ tillämpas också på tomträtt som har inskrivits. Därvid likställs inskrivning av tomträtt med lagfart.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

4 Förslag till

Lag om ändring i konkurslagen (1921: 225)

Härigenom föreskrivs att 145 a och 185 g §§ konkurslagen (1921: 225) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

145 a §¹

Har betalning utfallit på kapitalbeloppet av fordran, till säkerhet för vilken företagsinteckning med-

Om betalning har utfallit på ett företagshypoteksbrevs belopp, skall förvaltaren anmäla detta till

¹ Senaste lydelse 1979: 340.

Föreslagen lydelse

delats, skall förvaltaren, sedan tiden för klander mot framlagt utdelningsförslag gått till ända eller väckt klander avgjorts genom beslut som vunnit laga kraft, göra anmälan därom till inskrivningsmyndigheten och därvid insända utdelningsförslaget eller annan handling som visar fördelningen. Kan det antagas att ytterligare betalning kommer att tilläggas inteckningshavaren skall dock med anmälan anstå till dess det blivit avgjort, om sådan betalning skall utgå.

När innehavare av inteckning som avses i första stycket lyfter betalning, skall anteckning härom göras på inteckningshandlingen.

Nuvarande lydelse

inskrivningsmyndigheten. Anmälan skall ske sedan tiden för klander mot framlagt utdelningsförslag har gått ut eller väckt klander har avgjorts genom beslut som har vunnit laga kraft. Tillsammans med anmälningen skall förvaltaren sända in utdelningsförslaget eller annan handling som visar fördelningen. Kan det antas att inteckningsborgenären kommer att tillerkännas ytterligare betalning, skall anmälan ske först sedan det har blivit avgjort om sådan betalning skall utgå.

När inteckningsborgenären lyfter betalning, skall detta antecknas på hypoteksbrevet.

185 g §²

Sedan beslut om fastställelse av utdelning i konkursen har vunnit laga kraft, skall förvaltaren snarast tillställa borgenär de medel som *tillkomma* denne. Detta gäller dock ej beträffande fordran som är beroende av villkor, som avses i 136 §, eller som är föremål för rättegång. Borgenär är berättigad till den ränta som har upplupit på medlen från dagen för utdelningsförslagets upprättande. När medlen *ha* tillställts borgenärerna, skall förvaltaren anmäla det hos konkursdomaren och tillsynsmyndigheten. *Har betalning utfallit på kapitalbeloppet av fordran, till säkerhet för vilken företagsinteckning meddelats, gäller 145 a §.*

Sedan beslut om fastställelse av utdelning i konkursen har vunnit laga kraft, skall förvaltaren snarast tillställa borgenär de medel som *tillkommer* denne. Detta gäller dock ej beträffande fordran som är beroende av villkor, som avses i 136 §, eller som är föremål för rättegång. Borgenär är berättigad till den ränta som har upplupit på medlen från dagen för utdelningsförslagets upprättande. När medlen *har* tillställts borgenärerna, skall förvaltaren anmäla det hos konkursdomaren och tillsynsmyndigheten. *Om betalning har utfallit på ett företagshypoteksbrevs belopp gäller 145 a §.*

Bli medel tillgängliga för utdelning sedan konkursen avslutats, skall förvaltaren utdela dem till borgenärerna och avge redovisning för förvaltningen av medlen. Bestämmelserna i 185 e och 185 f §§ om utdelning och redovisning skola därvid tillämpas. Att nytt utdelningsförslag har upprättats skall kungöras endast om det finns skäl till det. Om konkursdomaren med hänsyn till de med en utdelning förenade kostnaderna finner att sådan icke lämpligen bör ske, äger han efter framställning av förvaltaren förordna att medlen i stället för att utdelas skola överlämnas till gäldenären.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

² Senaste lydelse 1979: 340.

5 Förslag till

Lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 5 §, 8 kap. 13 § och 13 kap. 17 § utsökningsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Pantbrev eller annan inteckningshandling, som gäller i utmätt skepp eller luftfartyg eller i utmäta reservdelar till luftfartyg och ej är belånad, får tagas i förvar. Sedan handlingen har tagits i förvar, får den ej pantförskrivas utan kronofogdemyndighetens tillstånd.

Borgenär, vars fordran är för- enad med *företagsinteckning* eller annars med förmånsrätt i utmätt egendom enligt 5 § förmånsrättslagen (1970: 979), har rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran hos kronofogdemyndigheten innan egendomen säljs eller, om försäljning sker under hand eller utmätt fordran drivs in, senast när fördelning skall äga rum.

Sökanden har dock företräde i den mån betalning till borgenär som avses i första stycket är obehövlig för att trygga borgenären och dem som har sämre förmånsrätt i egendomen enligt 5 § förmånsrättslagen. Vid prövningen skall hänsyn tagas även till säkerhet som borgenären på annan grund har i gäldenärens tillhörig egendom.

Pantbrev i skepp eller fastighet, vilket utgör säkerhet för fordran på vilken betalning har utfallit, skall företes även om borgenären ej är

Föreslagen lydelse

6 kap.

5 §

Pantbrev eller annan inteckningshandling, som gäller i utmätt skepp eller luftfartyg eller i utmäta reservdelar till luftfartyg *eller i utmätt lös egendom som hör till näringsverksamhet* och ej är belånad, får tagas i förvar. Sedan handlingen har tagits i förvar, får den ej pantförskrivas utan kronofogdemyndighetens tillstånd.

8 kap.

13 §

Borgenär, vars fordran är för- enad med *företagshypotek*, eller annars med förmånsrätt i utmätt egendom enligt 5 § förmånsrättslagen (1970: 979), har rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran hos kronofogdemyndigheten innan egendomen säljs eller, om försäljning sker under hand eller utmätt fordran drivs in *eller försäljning i annat fall inte behövs*, senast när fördelning skall äga rum.

13 kap.

17 §

När medel betalas ut, skall iakttagas vad som i allmänhet gäller om skyldighet för borgenär att förete eller återställa fordringsbevis eller säkerhet som har lämnats för fordran.

Pantbrev i skepp eller fastighet *eller företagshypoteksbrev*, vilket utgör säkerhet för fordran på vilken betalning har utfallit, skall företes

Nuvarande lydelse

skyldig att återställa *pantbrevet*, om ej kronofogdemyndigheten finner skäl att medge undantag. Detsamma gäller skuldebrev som är in-tecknat i annan egendom, när skyldighet att förete eller återställa skuldebrevet ej följer redan av första stycket.

När köparen åberopar att den som enligt sakägarförteckning är berättigad till betalning har medgivit honom avräkning på köpeskillingen, gäller vid kronofogdemyndighetens prövning av överenskommelsen vad som föreskrivs i första och andra styckena.

Föreslagen lydelse

även om borgenären ej är skyldig att återställa *handlingen*, om ej kronofogdemyndigheten finner skäl att medge undantag. Detsamma gäller skuldebrev som är in-tecknat i annan egendom, när skyldighet att förete eller återställa skuldebrevet ej följer redan av första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

6 Förslag till**Lag om ändring i föräldrabalken**

Häri genom föreskrivs att 15 kap. 8 § föräldrabalken¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Aktier, obligationer, pantbrev, skuldebrev och andra sådana värdehandlingar *skola*, såframt sammanlagda värdet överstiger ett belopp motsvarande två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring, i den omyndiges namn nedsättas i öppet förvar hos riksbanken eller annan bank. Vill förmyndaren *uttaga* nedsatt värdehandling, *söka han* överförmyndarens tillstånd. Sådant tillstånd erfordras ej, där värdehandlingen *allenast* skall genom bankens försorg överföras till annan bank för att där nedsättas i öppet förvar. De nedsatta värdehandlingarna *skola* under överförmyndarens tillsyn vårdas i enlighet med vad om *dylik* vård av omyndigs värdehandlingar *särskilt stadgas*.

Föreslagen lydelse

15 kap.

8 §

Aktier, obligationer, pantbrev, *företagshypoteks*brev, skuldebrev och andra sådana värdehandlingar *skall*, om sammanlagda värdet överstiger ett belopp motsvarande två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring, i den omyndiges namn nedsättas i öppet förvar hos riksbanken eller annan bank. Vill förmyndaren *ta ut* nedsatt värdehandling, *skall han söka* överförmyndarens tillstånd. Sådant tillstånd erfordras ej, där värdehandlingen *endast* skall genom bankens försorg överföras till annan bank för att där nedsättas i öppet förvar. De nedsatta värdehandlingarna *skall* under överförmyndarens tillsyn vårdas i enlighet med vad *som föreskrivs* om vård om omyndigs värdehandlingar.

¹ Balken omtryckt 1983: 485.

Vad sålunda om nedsättning av omyndigs värdehandlingar föreskrivits skall ej äga tillämpning med avseende å bevis eller motbok rörande tillgodohavande å räkning hos bank, ej heller med avseende å bevis, som utfärdats om inskrivning i statsskuldboken eller Sveriges allmänna hypoteksbanks skuldbok eller skuldbok hos annan inrättning, som regeringen bestämmer, såframt å beviset finnes antecknat, att inskrivningen skett med förbehåll att kapitalbelopp å inskriven fordran eller därå utställd obligation eller å inskriven obligation eller å sådan obligation belöpande kapitalbelopp ej må lyftas utan överförmyndarens tillstånd.

Premieobligationer, vilka utfärdats av staten, skola, såframt ej obligationerna äro nedsatta i öppet förvar hos bank eller överförmyndaren med-giver undantag, inskrivas i statsskuldboken med förbehåll, varom i andra stycket sägs.

Utövar en förmyndare förmynderskap för flera omyndiga, skola vid tillämpning av det i första stycket givna stadgandet de omyndigas värdehandlingar sammanräknas.

Finnas omyndigs värdehandlingar, som skola förvaltas av förmyndaren, i öppet förvar hos bank utan att hava nedsatts enligt bestämmelse i detta kapitel, skall å dem tillämpas vad i denna balk är stadgat om nedsatta värdehandlingar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

7 Förslag till

Lag om ändring i ärvdabalken

Härigenom föreskrivs att 21 kap. 3 § ärvdabalken¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Finns det flera delägare i dödsboet eller är allmänna arvsfonden ensam delägare, får en skuld som inte förfaller till betalning inom sex månader sägas upp hos borgenären till betalning sex månader efter uppsägningen. Om borgenären till säkerhet för sin fordran har pantträtt *i fast egendom eller tomträtt eller har inteckning* och han inom tre månader efter uppsägningen meddelar att han vill hålla sig endast till säkerheten, är han dock inte skyldig att ta emot betalning före förfallodagen.

Föreslagen lydelse

21 kap.

3 §

Finns det flera delägare i dödsboet eller är allmänna arvsfonden ensam delägare, får en skuld som inte förfaller till betalning inom sex månader sägas upp hos borgenären till betalning sex månader efter uppsägningen. Om borgenären till säkerhet för sin fordran har pantträtt *på grund av inteckning eller har företagshypotek* och han inom tre månader efter uppsägningen meddelar att han vill hålla sig endast till säkerheten, är han dock inte skyldig att ta emot betalning före förfallodagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

¹ Balken omtryckt 1981: 359.

8 Förslag till**Lag om ändring i förmånsrättslagen (1970: 979)**

Härigenom föreskrivs att 5 § förmånsrättslagen (1970: 979)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

5 §

Förmånsrätt i lös egendom som hör till näringsverksamhet *vari företagsinteckning kan meddelas* följer med

Förmånsrätt i lös egendom som hör till näringsverksamhet följer med

1. fordran hos hyresgäst eller arrendator på grund av hyres- eller arrendeavtal angående lägenhet eller jord som var avsedd för verksamheten, dock ej för större belopp än som svarar mot tre månaders hyra eller ett års arrendeavgift,

2. *företagsinteckning.*

Särskild föreskrift om vilka slag av lös egendom som omfattas av företagsinteckning äger motsvarande tillämpning i fråga om förmånsrätt enligt 1.

2. *företagshypotek.*

Särskilda föreskrifter om vilka slag av lös egendom som omfattas av företagshypotek tillämpas också i fråga om förmånsrätt enligt 1.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

9 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1845: 50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva**

Härigenom föreskrivs att 3 a § lagen (1845: 50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva¹, skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*3 a §²

Att köp av lös egendom i visst fall är utan verkan, ehuru köpeavhandling om egendomen behandlats enligt bestämmelserna i denna förordning, stadgas i lagen den 29 juli 1966 (nr 454) om företagsinteckning.

I 2 kap. 4 § lagen (1984:000) om företagshypotek finns en bestämmelse om att egendom kan omfattas av företagshypotek även efter det att egendomen blivit såld genom en köpehandling som behandlats enligt bestämmelserna i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

¹ Lagen omtryckt 1975: 1248.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1977: 673.

² Senaste lydelse 1966: 457.

10 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1927: 85) om dödande av förkommen handling

Härigenom föreskrivs att 1, 2, 4, 8, 10, 13 och 14 §§ lagen (1927: 85) om dödande av förkommen handling¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Löpande skuldebrev, växlar, konossement eller andra handlingar vilkas företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller att påkalla fullgörande av någon annan förpliktelse får, om det kan antas att handlingen har förstörts eller kommit bort, dödas på begäran av den som har förlorat handlingen. Detsamma gäller i fråga om aktiebrev och pantbrev, liksom beträffande intecknade fordringshandlingar som är ställda till viss man.

Denna lag tillämpas inte på banksedlar. Den tillämpas inte heller på obligationer eller förlagsbevis utom i fråga om

1. obligationer och förlagsbevis som har ställts till viss man eller till viss man eller order och som har utfärdats genom Värdepapperscentralen VPC Aktiebolags försorg, eller
2. obligationer med en löptid på högst ett år som har ställts till innehavaren och som utges av bankinstitut.

2 §

Ansökan om dödande av handling skall, skriftligen avfattad, *ingivas* till rätten i den ort, där förpliktelsen skall fullgöras, eller, om sådan ort ej är nämnd i handlingen till den rätt, där den förpliktade är skyldig att svara i tvistemål, som *angår* gäld i allmänhet. Då fråga är om pantbrev på grund av in-teckning i fastighet eller tomrätt, *göres* ansökningen hos den rätt under vilken fastigheten lyder.

I fråga om pantbrev på grund av in-teckning i skepp eller skeppsbygge *göres* ansökningen hos rätten i skeppets hemort eller i den ort där bygget *utföres*. Ansökan om dödande av in-tecknad fordringshand-

Föreslagen lydelse

1 §

Löpande skuldebrev, växlar, konossement eller andra handlingar vilkas företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller att påkalla fullgörande av någon annan förpliktelse får, om det kan antas att handlingen har förstörts eller kommit bort, dödas på begäran av den som har förlorat handlingen. Detsamma gäller i fråga om aktiebrev, pantbrev och företagshypoteksbrev liksom beträffande in-tecknade fordringshandlingar som är ställda till viss man.

Ansökan om dödande av handling skall, skriftligen avfattad, *ges in* till rätten i den ort, där förpliktelsen skall fullgöras, eller, om sådan ort ej är nämnd i handlingen, till den rätt, där den förpliktade är skyldig att svara i tvistemål, som *angår* gäld i allmänhet. Då fråga är om pantbrev på grund av in-teckning i fastighet eller tomrätt, *görs* ansökningen hos den rätt under vilken fastigheten lyder.

I fråga om pantbrev på grund av in-teckning i skepp eller skeppsbygge *görs* ansökningen hos rätten i skeppets hemort eller i den ort där bygget *utförs*. I fråga om företagshypoteksbrev *görs* ansökningen hos

¹ Lagen on tryckt 1981: 770.

Nuvarande lydelse

ling göres hos rätten i den ort, där vederbörande inskrivningsmyndighet är.

Ansökan om dödande av konossement skall ingivas till rätten i godsets bestämelseort.

Äro enligt vad nu är sagt flera domstolar behöriga, må ansökningn göras vid vilken som helst av dem.

Föreslagen lydelse

rätten i den ort där inskrivningsmyndigheten är. Ansökan om dödande av intecknad fordringshandling görs hos rätten i den ort där inskrivningsmyndigheten är.

4 §

Sökanden åligger att, så vitt ske kan, om ansökningen underrätta en var vilken såsom gäldenär, löftesman eller eljest är på grund av handlingen förpliktad. Avser ansökningen pantbrev eller intecknad fordringshandling, skall den intecknade egendomens ägare, så ock den som senast, i den ordning särskilt är stadgat, blivit antecknad såsom innehavare av handlingen, där så ske kan, underrättas om ansökningen.

Sökanden åligger att, så vitt ske kan, om ansökningen underrätta en var vilken såsom gäldenär, löftesman eller eljest är på grund av handlingen förpliktad. Avser ansökningen pantbrev, *företagshypoteksbrev* eller intecknad fordringshandling, skall den intecknade egendomens ägare, så ock den som senast, i den ordning särskilt är stadgat, blivit antecknad såsom innehavare av handlingen, där så ske kan, underrättas om ansökningen.

8 §

Sedan tiden för anmälan enligt 6 § andra stycket har gått ut, skall rätten avgöra ärendet. Finner rätten därvid att någon omständighet inte har förekommit som visar eller ger skälig anledning till antagande att handlingen finns i behåll, skall handlingen dödas genom beslut av rätten.

Beträffande pantbrev och intecknade fordringshandlingar skall beslutet innehåll en crinran om att beslutet inte innebär att inteckningen dödas.

Beträffande pantbrev, *företagshypoteksbrev* och intecknade fordringshandlingar skall beslutet innehålla en erinran om att beslutet inte innebär att inteckningen dödas.

10 §

Avser ansökan om dödning pantbrev eller intecknad fordringshandling, skall rätten underrätta vederbörande inskrivningsmyndighet om ansökningen för anteckning i *fästighetsboken* eller *annan inskrivningsbok varom fråga är*. Vad nu sagts om ansökningen skall *ock* gälla rättens slutliga utslag i ärendet; *dock må, då* ansökningen avslagits, anteckning ej verkställas förrän utslaget vunnit laga kraft.

Avser ansökan om dödning pantbrev, *företagshypoteksbrev* eller intecknad fordringshandling, skall rätten underrätta vederbörande inskrivningsmyndighet om ansökningen för anteckning i *inskrivningsboken* eller *inskrivningsregistret*. Vad nu sagts om ansökningen skall *också* gälla rättens slutliga utslag i ärendet. *Har* ansökningen avslagits, *får dock* anteckning ej verkställas förrän utslaget vunnit laga kraft.

Nuvarande lydelse

Sedan utslag, varigenom pantbrev dödats, vunnit laga kraft, skall inskrivningsmyndigheten på ansökan utfärda nytt pantbrev som svarar mot det dödade samt göra anteckning i fastighets- eller tomrättsboken därom.

Har intecknad fordringshandling dödats genom lagakraftvunnet utslag, skall inskrivningsmyndigheten, på ansökan, å inskrivningsdag göra anteckning i vederbörande inskrivningsbok, att ny handling, som utfärdats jämlikt 9 §, medför den inteckningsrätt som tillkommit den dödade.

13 §

Är det inte känt var ett pantbrev eller någon annan inteckningshandling finns och har tio år förflutit från det att handlingen uppvisades för anteckning om innehav eller i övrigt företeddes i ett inteckningsärende, kan den intecknade egendomens ägare ansöka att inteckningen dödas trots att handlingen inte kan företes. Ansökan som avser ett pantbrev skall göras hos den rätt under vilken fastigheten lyder eller i skeppets hemort eller i den ort där skeppsbygget utförs. Ansökan som avser någon annan inteckningshandling skall göras hos rätten i den ort där vederbörande inskrivningsmyndighet finns. Kan det antas att ett pantbrev har tillkommit på sådant sätt eller har kommit ur ägarens hand under sådana omständigheter som utesluter giltig pantsättning, får ansökan om dödande av inteckningen göras även om den nyss angivna tiden ej har förflutit.

Föreslagen lydelse

Sedan utslag, varigenom pantbrev eller hypoteksbrev dödats, vunnit laga kraft, skall inskrivningsmyndigheten på ansökan utfärda nytt pantbrev eller hypoteksbrev som svarar mot det dödade samt göra anteckning i inskrivningsboken eller inskrivningsregistret om detta.

Är det inte känt var ett pantbrev eller någon annan inteckningshandling finns och har tio år förflutit från det att handlingen uppvisades för anteckning om innehav eller i övrigt företeddes i ett inteckningsärende, kan den intecknade egendomens ägare ansöka att inteckningen dödas trots att handlingen inte kan företes. Ansökan som avser ett pantbrev skall göras hos den rätt under vilken fastigheten lyder eller i skeppets hemort eller i den ort där skeppsbygget utförs. Ansökan som avser någon annan inteckningshandling skall göras hos rätten i den ort där vederbörande inskrivningsmyndighet finns. Kan det antas att ett pantbrev eller företagshypoteksbrev har tillkommit på sådant sätt eller har kommit ur ägarens hand under sådana omständigheter som utesluter giltig pantsättning, får ansökan om dödande av inteckningen göras även om den nyss angivna tiden ej har förflutit.

Den som senast har antecknats som innehavare av handlingen skall, om det kan ske, delges ansökningen i enlighet med vad som föreskrivs om delgivning av stämning i tvistemål. Rätten skall därefter utfärda en offentlig stämning, som skall kungöras på det sätt som anges i 6 §. Stämningen skall innehålla en beskrivning av handlingen. I stämningen skall vidare den som kan inneha handlingen eller vet att den finns i behåll eller som i övrigt kan lämna upplysningar i ärendet uppmanas att anmäla detta till rätten senast en viss angiven dag. Denna dag skall bestämmas så att minst sex månader kommer att förflöta från dagen för kungörandet. Sökanden skall underrättas om innehållet i stämningen.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Sedan tiden för anmälan enligt andra stycket har gått ut, skall rätten avgöra ärendet. Finns rätten därvid att någon omständighet inte har förekommit som utgör skäligen anledning att låta inteckningen fortfarande gälla, skall rätten förordna att inteckningen får dödas utan handlingens företeende efter ansökan om detta hos vederbörande inskrivningsmyndighet.

Rätten skall underrätta inskrivningsmyndigheten om en ansökan som har gjorts enligt första stycket och om rättens slutliga beslut i ärendet. Inskrivningsmyndigheten skall anteckna detta i *fastighetsboken eller annan inskrivningsbok*. Har ansökningen avslagits, skall anteckning om detta dock inte göras förrän beslutet har vunnit laga kraft.

Rätten skall underrätta inskrivningsmyndigheten om en ansökan som har gjorts enligt första stycket och om rättens slutliga beslut i ärendet. Inskrivningsmyndigheten skall anteckna detta i *inskrivningsboken eller inskrivningsregistret*. Har ansökningen avslagits, skall anteckning om detta dock inte göras förrän beslutet har vunnit laga kraft.

14 §

Bestämmelserna i 1–10 §§ äga, såvitt de angå pantbrev, motsvarande tillämpning i fråga om vilandebevis. Bestämmelserna i 13 § om dödande av inteckning äga motsvarande tillämpning i fråga om vilandeförklarad inteckningsansökan.

Bestämmelserna i 10 och 13 §§ om annan inskrivningsbok än fastighetsbok äga, i fråga om pantbrev för skepps- eller skeppsbyggnadsinteckning, motsvarande tillämpning på skepps- och skeppsbyggnadsregistren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

11 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt**

Härigenom föreskrivs att 52 § 2 mom. lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

52 §

2 mom.² Vid erläggande av arvsskatt, som jämlikt 54 § skall av dödsboet förskjutas, *må* efter tillstånd av beskattningsmyndigheten

2 mom. Vid erläggande av arvsskatt, som jämlikt 54 § skall av dödsboet förskjutas, *får* efter tillstånd av beskattningsmyndigheten

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 857.

² Senaste lydelse 1974: 857.

Nuvarande lydelse

intill ett belopp, motsvarande högst hälften av skatten, såsom betalningsmedel gälla *skuldebrev, till säkerhet för vilket, jämlikt gällande bestämmelser angående inteckning i fast egendom, tomträtt, vattenfallsrätt, fartyg, jordbruksinventarier eller förlagsegendom, inteckning meddelats i boet tillhörig egendom, eller ock skuldförbindelse med säkerhet av sådant skuldebrev.*

Sålunda intecknat skuldebrev *vare gällande* såsom betalningsmedel eller säkerhet endast i den mån *detsamma* fastställts att gälla inom det värde, till vilket den intecknade egendomen upptagits i ärendet angående arvsskattens fastställande, och därjämte endast under förutsättning, att inteckningen omfattar jämväl ränta efter den procent, som regeringen föreskriver.

Överstiger den arvsskatt, som skall av dödsboet förskjutas, 20000 kronor må därjämte, intill skattens halva belopp, å inländsk börs noterade aktier, som ingå bland dödsboets tillgångar, eller skuldebrev, för vilket lämnas säkerhet i börsnoterade eller andra aktier, gälla såsom betalningsmedel i enlighet med de föreskrifter regeringen meddelar.

Å skuld, som avses i första och tredje styckena, skall gäldas ränta. Räntan utgår från och med månaden efter den då beslut meddelats om att skatten må erläggas med betalningsmedel varom nu är fråga till och med den månad då skulden betalats. I fråga om räntan gälla i övrigt bestämmelserna i 1 mom.

Föreslagen lydelse

intill ett belopp, motsvarande högst hälften av skatten, såsom betalningsmedel gälla *ett skuldebrev, som har intecknats i boet tillhörig egendom, eller en skuldförbindelse, till säkerhet för vilken har lämnats sådant skuldebrev eller pantbrev eller företagshypoteksbrev avseende boet tillhörig egendom.*

Sålunda intecknat skuldebrev *gäller* såsom betalningsmedel eller säkerhet endast i den mån *det* fastställts att gälla inom det värde, till vilket den intecknade egendomen upptagits i ärendet angående arvsskattens fastställande, och därjämte endast under förutsättning att inteckningen omfattar jämväl ränta efter den procent, som regeringen föreskriver. *Ett pantbrev eller företagshypoteksbrev gäller som säkerhet endast i den mån inteckningen har fastställts att gälla inom det värde som nyss har angetts.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

12 Förslag till**Lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)**

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ lagsökningslagen (1946:808) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

För fordran som grundar sig på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis och är förfallen till betalning får gäldenären lagsökas enligt vad som sägs i det följande.

Om panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge har skriftligen upplåtits för en fordran som avses i första stycket, kan borgenären genom lagsökning söka betalning ur *egendomen*. Har borgenären för fordringen inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg eller *företagsinteckning*, kan han genom lagsökning söka betalning ur den egendom vari inteckningen gäller.

Om panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge eller *företagshypotek* har skriftligen upplåtits för en fordran som avses i första stycket, kan borgenären genom lagsökning söka betalning ur *den egendom som panträdden eller företagshypoteket gäller i*. Har borgenären för fordringen inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg, kan han genom lagsökning söka betalning ur den egendom vari inteckningen gäller.

För en fordran på ersättning som avses i 2 eller 3 § lagen (1981: 739) om ersättning för inkassokostnader *m. m.* får lagsökning äga rum även om fordringen inte grundar sig på skriftligt fordringsbevis. En förutsättning är dock att lagsökningen äger rum i samband med lagsökning enligt första eller andra stycket för den fordran som har föranlett den åtgärd som ersättningsanspråket avser.

Lagsökning för fordran på ersättning som avses i tredje stycket får äga rum endast i den mån den fordrade ersättningen kan utgå enligt lagen om ersättning för inkassokostnader *m. m.*

Vad som sägs i denna lag om gäldenären skall vid lagsökning som avser fastställelse till betalning ur viss egendom tillämpas på ägaren av egendomen.

2 §²

Lagsökning skall göras skriftligen hos allmän underrätt. Ansökningen skall innehålla uppgift om borgenärens namn, personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer samt gäldenärens namn och postadress. Om det behövs för delgivning med gäldenären, skall uppgift även lämnas om annan ad-

Lagsökning skall göras skriftligen hos allmän underrätt. Ansökningen skall innehålla uppgift om borgenärens namn, personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer samt gäldenärens namn och postadress. Om det behövs för delgivning med gäldenären, skall uppgift även lämnas om annan ad-

¹ Senaste lydelse 1981: 740.

² Senaste lydelse 1982: 297.

Nuvarande lydelse

ress där han kan anträffas samt hans personnummer. Saknar gäldenären känd adress, skall uppgift lämnas om den utredning som gjorts för att fastställa detta. Vidare bör anges gäldenärens yrke, hemvist, telefonnummer och andra omständigheter som är av betydelse för delgivning. Dessutom skall anges fordringens belopp och den ränta som fordras. Borgenären skall också ange de omständigheter som betingar rättens behörighet, om denna inte framgår av vad som annars anförs. Vid ansökning skall fogas styrkt avskrift av den handling varpå fordringen grundas och, då betalning enligt 1 § andra stycket söks ur fast egendom, skepp eller skeppsbygge, av den handling varigenom panträtt i egendomen upplåtits.

Föreslagen lydelse

ress där han kan anträffas samt hans personnummer. Saknar gäldenären känd adress, skall uppgift lämnas om den utredning som gjorts för att fastställa detta. Vidare bör anges gäldenärens yrke, hemvist, telefonnummer och andra omständigheter som är av betydelse för delgivning. Dessutom skall anges fordringens belopp och den ränta som fordras. Borgenären skall också ange de omständigheter som betingar rättens behörighet, om denna inte framgår av vad som annars anförs. Vid ansökningen skall fogas styrkt avskrift av den handling varpå fordringen grundas och, då betalning enligt 1 § andra stycket söks ur fast egendom, skepp, skeppsbygge eller egendom som omfattas av företagshypotek, av den handling varigenom panträtt i egendomen eller företagshypotek har upplåtits.

Ansökningen skall jämte avskrift som anges i första stycket inges i två exemplar och vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller hans ombud. Är endast ett exemplar ingivet, skall rätten mot föreskriven avgift ombesörja erforderlig avskrift. Denna gäller i målet lika med originalet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

Om en in-teckningshandling som rör näringsverksamhet vid ikraftträdandet utgör säkerhet för fordran, får lagsökning äga rum enligt 1 § andra stycket i dess nya lydelse, även om fordringen inte grundas på skriftligt bevis eller upplåtelsen inte har skett skriftligen. Målet skall hänskjutas till rättegång, om det görs invändning som hänför sig till fordringen eller upplåtelsen och borgenärens rätt är tvistig.

13 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1978: 882) om säkerhet för skattefordringar m. m.

Härigenom föreskrivs att 2 och 4 §§ lagen (1978: 882) om säkerhet för skattefordringar m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Säkerhet får bestå av pant, borgen eller företagssinteckning.

Föreslagen lydelse

2 §

Säkerhet får bestå av pant, borgen eller företagshypotek.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Borgen skall ställas såsom för egen skuld. Om den ställs av två eller flera personer gemensamt skall den vara solidarisk.

4 §

Pant får tillgodogöras i den ordning som gäller för utmätt egendom.

Borgen får genast utsökas. Därvid gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i uppbördslagen (1953:272) om indrivning av restförd skatt. Införsel får äga rum om det är medgivet beträffande den fordran som säkerheten avser.

Om *företagsinteckning* utgör säkerhet, får utmätning genast ske i den egendom som omfattas av *inteckningen*, även när *den* gäller i annan näringsverksamhet än gäldenärens:

Om ett *företagshypoteks*brev utgör säkerhet, får utmätning genast ske i den egendom som omfattas av *företagshypoteket*, även när *detta* gäller i annan näringsverksamhet än gäldenärens.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

14 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1981:775) om införande av utsökningsbalken**

Härigenom föreskrivs att 25 § lagen (1981:775) om införande av utsökningsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

25 §

Om ett skepp, som enligt *punkt 2 övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1067) om ändring i lagen (1966:454) om företagsinteckning*, omfattas av *en sådan inteckning*, skall säljas exekutivt enligt 10 kap. i balken, skall borgenären underrättas och fordran som anmäls tas upp i sakägarförteckningen.

Om ett skepp, som enligt *16 § lagen (1984:000) om införande av lagen (1984:000) om företagshypotek* omfattas av *ett företagshypotek*, skall säljas exekutivt enligt 10 kap. i balken, skall borgenären underrättas och fordran som anmäls tas upp i sakägarförteckningen.

Bestämmelserna i 10 kap. i balken om tillägg enligt 264 § sjölagen (1891:35 s.1) tillämpas beträffande ränta, som enligt punkt 14 eller 15 övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1064) om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1) skall i stället för sådant tillägg beräknas på kapitalbeloppet av en inteckning enligt äldre lag.

Vad som sägs i balken om registrerat skepp gäller även i fråga om båt som enligt punkt 5 övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1064) om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1) är upptagen i skeppsregistret.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

15 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1970: 995) om införande av nya jordabalken**

Härigenom föreskrivs att 60 a § lagen (1970: 995) om införande av nya jordabalken¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*60 a §²

Vid tillämpningen av 20 kap. 7 § 2, 21 kap. 2 § första stycket 3, 22 kap. 4 § första stycket 1 och 23 kap. 3 § första stycket 1 nya balken skall den som inte var skyldig att lagfara sitt förvärv enligt de regler som gällde när förvärvet skedde anses ha lagfart, om hans äganderätt styrks. Han skall då också anses ha behörighet som fastighetsägare enligt 22 kap. nya balken, om inte lagfart har sökts för annan.

Vid tillämpningen av 20 kap. 7 § 2, 21 kap. 2 § första stycket 3, 22 kap. 4 § första stycket 1 och 23 kap. 3 § första stycket 1 nya balken skall den som inte var skyldig att lagfara sitt förvärv enligt de regler som gällde när förvärvet skedde anses ha lagfart, om hans äganderätt styrks. Han skall då också anses ha behörighet som fastighetsägare enligt 22 *och* 24 kap. nya balken, om inte lagfart har sökts för annan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

¹ Lagen omtryckt 1971: 1210.

² Paragrafen införd genom 1983: 176.

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

1983/84: 3 y

om lokaliseringen av en central inskrivningsmyndighet för företagsinteckning

Till lagutskottet

Lagutskottet har begärt arbetsmarknadsutskottets yttrande över proposition 1983/84: 128 med förslag till lag om företagshypotek m. m. jämte motionerna 1982/83: 1223, 1983/84: 2193, 2746 och 2747, allt såvitt avser frågan om lokalisering av en central inskrivningsmyndighet.

Arbetsmarknadsutskottet har inte funnit skäl till något särskilt uttalande med anledning av motion 1982/83: 1223.

Sammanfattning

Regeringen föreslår i samband med en ny lag om företagshypotek att en central inskrivningsmyndighet för företagsinteckning skall inrättas. Myndigheten bör enligt förslaget knytas till Malmö tingsrätt. I tre motioner förordas en förläggning till andra orter. Utskottet har uppmanats att yttra sig över lokaliseringen.

Utskottet anser utifrån sina intressen att lokaliseringen av inskrivningsmyndigheten bör ske i enlighet med de riktlinjer för decentralisering av statlig verksamhet som en enig riksdag ställt sig bakom.

Propositionen

I propositionen läggs fram ett förslag till lag om företagshypotek som skall ersätta 1966 års lag om företagsinteckning. Förslaget innebär en förstärkning av den säkerhetsrätt som företagsinteckningen utgör och dessutom rent allmänt en modernisering av gällande regelsystem. Bland nyheterna märks bl. a. att varje näringsidkare kan få inteckning i all sin verksamhet i hela riket, s. k. riksinteckning. Det blir därmed inte längre tillåtet att få inteckningar som begränsas till verksamhet i en eller flera kommuner eller i ett eller flera län, dvs. regionala inteckningar.

En annan förändring är att handläggningen av ärenden om företagsinteckning skall förläggas till en central inskrivningsmyndighet (CIM) där inskrivningen skall ske med hjälp av automatisk databehandling. För inrättandet av den nya myndigheten talar enligt propositionen rationaliseringspunkter och rättssäkerhetsskäl.

I den nya lagen (4 kap. 2 §) fastslås att regeringen bestämmer vilken myndighet som skall vara inskrivningsmyndighet. När det gäller lokalise-

ringsfrågan anges i propositionen (s. 132) att det vid en samlad bedömning, där de regionalpolitiska och sysselsättningsmässiga aspekterna har getts ökad tyngd, har befunnits att övervägande skäl talar för en förläggning till Malmö.

I propositionen framhålls även att arbetet med de tekniska och organisatoriska frågor som har föranletts av detta lagstiftningsärende har visat att det knappast är möjligt att låta den föreslagna lagen träda i kraft som ursprungligen var tänkt under år 1985. Med hänvisning härtill förordas den 1 januari 1986 som tidpunkt för ikraftträdandet.

Motionerna

Frågan om lokaliseringen av CIM har tagits upp i en motion från den allmänna motionstiden och i två motioner föranledda av proposition 128.

Martin Olsson (c) framhåller i motion 2193 att förslaget om en lokalisering av CIM till Malmö är förvånande och anmärkningsvärt från regionalpolitiska synpunkter. I stället förordas att CIM knyts till Sundsvalls tingsrätt. Som skäl härför anförs bl. a. att patentverkets bolagsbyrå är verksam i Sundsvall, att kommunen har en omfattande dataverksamhet samt att det förutom tingsrätt också finns hovrätt och kammarrätt i Sundsvall. I motionen hänvisas också till det stora behovet av nya arbetstillfällen i kommunen.

I motion 2746 av Sten-Ove Sundström (s) föreslås mot bakgrund av riksdagens regionalpolitiska uttalanden att det vid prövningen av den nya myndighetens lokalisering bör övervägas om en förläggning till Luleå. Motionären hänvisar till bl. a. den stora förlusten av arbetstillfällen inom industrin i kommunen under det senaste decenniet samt att Norrbotten har den utan jämförelse största arbetslösheten i landet.

Martin Segerstedt m. fl. (s) vill i motion 2747 att den nya myndigheten lokaliseras till Sundsvall. Motionärerna pekar på de samordningsvinster som kan göras med patentverkets bolagsbyrå samt hänvisar till den juridiska och datatekniska kompetens som finns i Sundsvall. I motionen hänvisas även till den successiva förlust av arbetstillfällen som har kunnat noteras i kommunen under senare år varav en inte obetydlig del faller på den statliga sektorn.

Vissa uppgifter i anslutning till lokaliseringsfrågan

Utredningen (Ju 1972: 12) om företagsinteckning överlämnade i november 1981 sitt slutbetänkande (SOU 1981: 76) Företagshypotek. Därin fanns bl. a. ett förslag om inrättande av en central inskrivningsmyndighet (CIM) utrustad med ADB-stöd. Utredningen avstod dock från att föreslå någon särskild plats för CIM:s lokalisering. Det framhölls dock att det vore lämpligast att den nya myndigheten förläggs någonstans i Mellansverige. I

kostnadsberäkningarna utgicks från en förläggning på ett avstånd om 25 mil från Stockholm. Utredningen betonade dock att en förläggning till Stockholms tingsrätt torde ställa sig billigast eftersom man där har betydligt fler upplägg och handlägger betydligt fler ärenden angående företagsinteckning än vid någon annan inskrivningsmyndighet. Därmed har man också den största personalen för handläggning av sådana ärenden.

Av de remissinstanser som behandlade lokaliseringsfrågan var flertalet positiva till en förläggning till Stockholms tingsrätt. Malmö tingsrätt ansåg dock att man har samma förutsättningar som Stockholms tingsrätt att bli säte för CIM.

Regeringen uppdrog i december 1982 åt domstolsverket att i samarbete med statskontoret utreda de tekniska och organisatoriska frågor som för- anleds av ett genomförande av utredningens förslag. I uppdraget ingick förutsättningen att CIM skulle förläggas till Stockholms tingsrätt och att den nya lagstiftningen och det nya systemet skulle kunna börja tillämpas den 1 januari 1985. Arbetsgruppen redovisade i september 1983 resultatet av sitt arbete i en rapport med titeln Företagsinteckningar – handläggning med datorstöd. I rapporten övervägdes bl. a. den lämpligaste tidpunkten för att samtidigt genomföra lagändringen, organisationsförändringen och datorstödet. Med hänsyn till den nödvändiga tidsåtgången för att genomföra omläggningen och med särskild hänsyn till de höga säkerhetskrav som ställs på ett företagsinteckningsregister med rättsverkan framhölls att omläggningen kunde ske först den 1 juli 1985. I rapporten fanns även en plan för hur den fortsatta utredningen av datorstödet borde bedrivas.

I en lagrådsremiss med förslag till lag om företagshypotek m. m. den 15 september 1983 angavs beträffande lokaliseringen av CIM att den borde förläggas till Stockholms tingsrätt. Som skäl angavs att både personalpolitiska och statsfinansiella synpunkter talade härför.

Domstolsverket fick den 22 december 1983 regeringens uppdrag att i samarbete med statskontoret fortsätta utredningsarbetet med systemkonstruktion av datorstödet vid handläggningen av ärenden om företagsinteckning. Myndigheterna skall också fortsätta utredningen av de tekniska och organisatoriska frågor samt frågor rörande lokalplanering som för- anleds av ett genomförande av ADB-stödet. I uppdraget angavs att myndigheterna i sitt uppdrag skall utgå ifrån att CIM förläggs till Malmö tingsrätt. Utredningsarbetet skall redovisas senast den 30 april 1984.

I 1984 års budgetproposition (bil. 4) anfördes att förslaget om den nya lagstiftningen om företagshypotek, som var föremål för lagrådets granskning förutsatte att en central, ADB-stödd registermyndighet inrättades. Avsikten angavs vara att denna skulle förläggas till Malmö tingsrätt.

Yttranden

Länsstyrelsen i Västernorrlands län och patent- och registreringsverket har inkommit med yttranden angående lokaliseringen av den centrala inskrivningsmyndigheten.

Länsstyrelsen i *Västernorrlands län* pläderar för en knytning av den nya myndigheten till patent- och registreringsverkets bolagsbyrå. Det är en organisationsform som finns i England och som diskuteras i Finland. Som skäl härför anges bl. a.:

1. Bolagsbyrån är en företagsregistreringsmyndighet och har goda förutsättningar att hantera de aktuella registerfrågorna.
2. CIM kommer inledningsvis och i framtiden att vara beroende av omfattande informationsöverföringar från bolagsbyrån.
3. Bolagsbyråns dator behöver endast en marginell uppgradering för att klara CIM.
4. Omfattande juridisk sakkunskap finns inom bolagsbyrån och därutöver i Sundsvalls kommun.

Den pågående rationaliseringen av bolagsbyrån kommer att medföra att ett stort antal anställda, företrädesvis kvinnor, kommer att förlora sina arbeten. Motsvarande sysselsättningsförluster kan väntas inom övriga statliga myndigheter i Sundsvall. Omkring 600–700 anställda riskerar enligt gjorda beräkningar att förlora sina nuvarande anställningar under 1980-talet. Till detta kan läggas effekterna av de allmänna besparingsåtgärderna. Totalt kan ett sysselsättningsbortfall om ca 1 100 anställda väntas, vilket motsvarar ca 15% av den statliga arbetsmarknaden i pendlingsregionen.

I skrivelsen hänvisas också till att Sundsvall/Timrå på senare år drabbats av stagnation och hot om kraftigt försämrade arbetsmarknadsförhållanden. Samtliga kommuner i Västernorrland beräknas komma att drabbas av påtaglig tillbakagång i sysselsättning och befolkning under återstående delen av 1980-talet.

Länsstyrelsen framhåller avslutningsvis att det finns såväl starka regionalpolitiska som kostnads-, drift- och personalmässiga fördelar med en lokalisering till Sundsvall.

Patent- och registreringsverket framhåller att praktiska skäl talar för att CIM läggs i nära kontakt med bolagsregistret. Bolagsbyrån har ett datorsystem i drift som innehåller en stor del av den grundinformation som företagsinteckningsregistret behöver ha tillgång till. För att klara driften av det nya registret krävs en måttlig uppgradering av den befintliga datorn. Enligt verket skulle ett alternativ med CIM förlagd till bolagsbyrån bli avsevärt billigare än vad fallet blir med propositionens förslag. Verket anger även skäl för att registreringsverksamheten förläggs till bolagsbyrån. Den nuvarande verksamheten ger bolagsbyrån en stor kompetens härför. Här finns även en personalstruktur som är lämplig för verksamheten. Bolagsbyrån kommer också att ställas inför stora övertalighetsproblem.

Med en överföring av CIM till bolagsbyrån skulle ca 25 anställda som blir övertaliga under 1984/85 kunna beredas fortsatt sysselsättning utan större utbildningsinsatser.

Utskottet

Enligt regeringens förslag skall en ny central inskrivningsmyndighet (CIM) svara för handläggningen av all företagsinteckning i riket. Personalbehovet beräknas till en juristtjänst (inskrivningsdomare) och 21 biträdestjänster, varav 9 med beslutsfunktioner. Den nya myndigheten föreslås knytas till Malmö tingsrätt. Enligt nu gällande organisation finns en inskrivningsmyndighet i varje län, dvs. sammanlagt 24 inskrivningsmyndigheter i landet. Varje myndighet leds av en inskrivningsdomare som till sin hjälp har ett varierande antal biträden.

Utskottet får i fråga om den nya myndighetens lokalisering anföra följande.

Regionalpolitikens mål är att skapa förutsättningar för en balanserad utveckling i landets olika delar och att ge människor tillgång till arbete, service och en god miljö oavsett var de bor i landet. För att nå detta mål behövs insatser på olika politikområden.

Den starka tillväxten som skett av sysselsättningen inom den offentliga sektorn har ökat denna sektors betydelse för den regionala utvecklingen. När det gäller den statliga delen av denna sektor är sysselsättningen av olika skäl ojämnt fördelad över landet. Särskilt hög är den i Stockholmsregionen. Detta förhållande har lett till att decentralisering av statlig verksamhet har utvecklats till ett viktigt regionalpolitiskt instrument.

Decentralisering kan ske på två sätt. Ett är att delegera beslutsbefogenheter och arbetsuppgifter från central till regional nivå och från regional till lokal nivå. Ett annat sätt är att omlokalisera enheter, funktioner eller hela verksamheter. Ett exempel på det senare är de stora omlokaliseringarna av statlig verksamhet från Stockholmsområdet som beslöts i början av 1970-talet. Riksdagen har emellertid uttalat att en ny omlokalisering av det slaget inte är aktuell. Statsmakterna har däremot betonat att det måste finnas starka skäl för att lokalisera ny statlig verksamhet till Stockholmsregionen.

Alltsedan det första beslutet år 1971 om utlokalisering av statlig verksamhet från Stockholmsregionen har gällt att skogslänen och sydöstra Sverige skall ges prioritet vid fortsatt omlokalisering och decentralisering. I det regionalpolitiska beslutet år 1982 fastställdes följande prioriteringsordning vid lokalisering av statlig verksamhet:

1. Skogslänen.
2. Sydöstra Sverige och Sjuhäradsbygden.

Arbetsmarknadsutskottet har därefter, senast i april 1983, slagit fast att man inte är beredd att göra några tillägg eller omkastningar i denna prioriteringsordning.

När det gäller lokaliseringen av CIM har utskottet att pröva frågan främst från regionalpolitiska utgångspunkter. Vägledning bör därvid hämtas från ovan redovisade principer för fortsatt decentralisering och omlokalisering av statlig verksamhet. En bred enighet råder om denna inriktning av politiken. Enligt utskottets mening fordras mycket starka skäl för att dessa principer skall frångås.

Regeringen har vid sina överväganden om CIM:s lokalisering uppenbarligen låtit andra motiv än de rent regionalpolitiska vara avgörande. I förslaget i lagrådsremissen, som angav att CIM borde förläggas till Stockholms tingsrätt, väjde personalpolitiska och statsfinansiella synpunkter tyngst. När regionalpolitiska och sysselsättningsmässiga aspekter i andra omgången getts ökad vikt har valet blivit Malmö tingsrätt, som vid sidan av Göteborgs tingsrätt är den näst största inskrivningsmyndigheten när det gäller företagsinteckning. Även här har således personal- och kostnadsskäl varit styrande. Utskottet har i och för sig förståelse för önskemålet att den nya myndigheten skall kunna dra nytta av den personal och de kunskaper om företagsinteckning som finns hos en större inskrivningsmyndighet. Utskottet vill emellertid samtidigt peka på att Malmö tingsrätt i dag har ca tre personer sysselsatta med inskrivning av företagsinteckningar. Motsvarande personalstyrka på en mindre tingsrätt i exempelvis Härnösand eller Luleå är en person. Den nya myndighet som skall inrättas kommer att sysselsätta ett drygt 20-tal personer. Oberoende av vilken domstol som väljs som säte för den nya myndigheten kommer det således att krävas ett stort nytillskott av personal. Enligt utskottets mening kan därför dessa små skillnader i tillgång på aktuella personalkategorier mellan olika tingsrätter inte få vara avgörande för var CIM skall lokaliseras.

I propositionen framhålls att inrättandet av CIM inte kan antas komma att försämra allmänhetens service. Personliga besök hos inskrivningsmyndigheten är sällsynta. Myndighetens kontakter med allmänheten sker huvudsakligen per post och telefon. Detta förhållande innebär enligt utskottets mening att några särskilda hänsyn inte behöver tas till var den huvudsakliga marknaden för verksamheten är belägen. Detta synsätt bekräftas f. ö. av regeringens förslag om förläggning till Malmö och talar inte heller emot andra orter, exempelvis i Norrlandslänen.

Som tidigare redovisats i detta yttrande pågår f. n. ett utredningsarbete som gäller datorstödet vid handläggningen av ärenden om företagsinteckning och som enligt direktiven utgår från att CIM förläggs till Malmö tingsrätt. Utskottet beklagar att riksdagen fått möjlighet att pröva lokaliseringsfrågan först när detta utredningsarbete är så gott som avslutat. Samtidigt vill utskottet dock framhålla att huvuddelen av det utförda arbetet torde vara av generell natur och möjligt att använda även vid lokalisering till annan ort.

Sammanfattningsvis är det enligt utskottets mening viktigt att statsmakterna tar till vara möjligheterna att vid beslut om lokalisering av statlig

verksamhet främja en bättre regional balans. Med utgångspunkt i de intressen som utskottet har att företräda bör lokaliseringen av CIM således ske i enlighet med de prioriteringar som riksdagen tidigare ställt sig bakom. Utskottet avstår från att peka ut någon särskild ort som mest lämplig för en förläggning av CIM. Det bör ankomma på lagutskottet att enligt de riktlinjer som här angivits ta slutlig ställning i lokaliseringsfrågan.

Stockholm den 3 maj 1984

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Erik Johansson (s), Anders Högmark (m), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Lahja Exner (s), Gustav Persson (s), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp), Lars-Ove Hagberg (vpk), Sten Östlund (s), Ingrid Hemmingsson (m), Christer Skoog (s), Bo Nilsson (s) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c).

